

Міністерство освіти і науки України

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет іноземних мов

Кафедра англійської мови

**Формування англомовної фонетичної компетентності учнів середньої
школи за допомогою аутентичних віршів і пісень**

Дипломна робота

Рівень вищої освіти - другий (магістерський)

Виконала:

студентка 6 курсу, групи 607

спеціальності 014 Середня освіта

спеціалізація 014.021

«Мова і література (англійська)»

Малиш Ірина Юріївна

Керівник: к.ф.н. Худик К.Г.

Рецензент:

К.ф.н.доц.Бешлей О.В.

кафедра англійської мови

Чернівецького національного університету

імені Юрія Федьковича

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №

від «...» листопада 2022 р.

зав. кафедри_____

Чернівці – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	9
1.1. Англomовна фонетична компетентність учнів як запорука ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності	9
1.2. Розвиток здатності учня до коректного сприйняття, розуміння та відтворення висловлювання англійською мовою	15
1.3. Традиційні методичні підходи до формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти	20
Висновки до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. ІНТЕГРАЦІЯ АУТЕНТИЧНИХ ВІРШІВ І ПІСЕНЬ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	26
2.1. Аутентична пісня як один з елементів національно-культурного компонента змісту навчання англійської мови	26
2.2. Віршований матеріал як методичний прийом ефективного формування фонетичних навичок говоріння англійською мовою.....	32
2.3. Методична доцільність інтеграції аутентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови.....	35
Висновки до розділу 2	43
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ АУТЕНТИЧНИХ ВІРШІВ І ПІСЕНЬ	46

3.1. Комплекс вправ для формування англомовної фонетичної компетентності на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень (впроваджувальний етап)	46
3.2. Організація, проведення та інтерпретація результатів пробного навчання з розвитку фонетичної компетентності учнів на основі використання пісенно-віршованого матеріалу	52
3.3. Методичні рекомендації з імплементації комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів на основі аутентичних віршів і пісень	63
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАТКИ	80

ВСТУП

Орієнтація української освіти на мультикультурність та загальноєвропейські цінності вносить суттєві зміни в систему сучасної загальної середньої освіти, тим самим впливає на необхідність вдосконалення іншомовної підготовки здобувачів середньої освіти. Одним із основних аспектів комунікативної компетентності учнів є формування фонетичної сторони мовлення, оскільки мовець повинен будувати власне висловлювання не лише відповідно до лексичних й граматичних, але й фонетичних норм.

Дослідженням проблеми формування фонетичної компетентності займаються сучасні вітчизняні вчені, такі як Т. Андрушко, О. Бігич, Н. Бориско, В. Бортник, Л. Войналович, О. Гончаренко, Н. Дячок, Є. Костик, О. Лозова, С. Ніколаєва, Г. Павлишин, Є. Тернієвська, О. Чухно. Проблеми виховання у дітей звукової культури присвятили свої роботи М. Александровська, В. Городілова, Є. Радіна. Фонематичне сприймання, як запорука успішного формування фонетичної компетентності, досліджується Н. Дуровою, Л. Журовою, Т. Філічовою. Проблема навчання учнів правильної звукобудови англійської мови цікавить таких вчених як Л. Мацепура, О. Рейпольська, С. Соколовська, Т. Шкваріна. Вплив музичних творів на ефективність вивчення іноземних мов привертає увагу таких науковців як Н. Єліна, Л. Клименко, В. Лобанов, М. Ляховицький, Т. Мельничук, О. Мироліубов, О. Стом. Особливості використання театралізованої діяльності в процесі навчання учнів розкриті у роботах Л. Артемової, В. Моляко, Н. Палій, С. Томчикової та інших. Питання впливу аутентичних пісень та віршів на ефективність вивчення англійської мови цікавить багатьох сучасних зарубіжних науковців, таких як M. Dahbi, S. Khan, A. Kirby, A. Kuśnierek, L. Nadelson, D. Syamsiah, R. Tahani.

Проаналізований обсяг наукової та навчально-методичної літератури дає нам змогу стверджувати, що **актуальність** теми дослідження зумовлена тим, що недостатньо уваги приділяється дослідженню проблеми впливу

аутентичного пісенного та віршованого матеріалу на ефективність формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, а саме розробці критеріїв відбору аутентичного матеріалу, вивченню цього матеріалу як складової національно-культурного компонента змісту навчання англійської мови, обґрунтуванню методичної доцільності інтеграції аутентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови.

Мета роботи полягає у розробці науково обґрунтованого та перевіреного шляхом пробного навчання комплексу вправ для формування фонетичної компетентності учнів 5 класу закладів загальної середньої освіти на основі використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу. Реалізація поставленої мети зумовила вирішення таких **завдань**:

1. проаналізувати визначення поняття «фонетична компетентність» та дослідити теоретичні основи її формування шляхом аналізу наукової літератури;
2. вивчити традиційні методичні підходи до формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти;
3. дослідити особливості впливу аутентичних пісень та віршів на ефективність формування фонетичної компетентності учнів;
4. з'ясувати методичну доцільність інтеграції аутентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови;
5. розробити комплекс вправ для розвитку фонетичної компетентності учнів 5 класу на основі використання аутентичних пісень та віршів;
6. перевірити ефективність запропонованого комплексу вправ шляхом пробного навчання;
7. підготувати методичні рекомендації щодо підвищення ефективності процесу формування фонетичної компетентності учнів за рахунок імплементації аутентичного пісенно-віршованого матеріалу.

Об'єкт дослідження – процес формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти в процесі вивчення англійської мови.

Предмет дослідження – методика розвитку фонетичної компетентності учнів на основі використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови.

Матеріал дослідження – наукова, психолого-педагогічна та методична література, наукові статті вітчизняних та зарубіжних учених, чинні програми, підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації з теми дослідження, розробки уроків, професійно-орієнтовані сайти, блоги вчителів англійської мови, ресурси Британської ради в Україні.

У процесі дослідження задіяно комплекс взаємопов'язаних **методів**, використання яких передбачає мета і завдання, а саме:

- 1) аналіз наукової психолого-педагогічної та методичної літератури, чинних програм, підручників, навчальних посібників та методичних рекомендацій з теми дослідження (для визначення теоретичної бази дослідження);
- 2) метод спостереження (для врахування психологічних особливостей навчання фонетичної сторони мовлення);
- 3) опитування (для з'ясування ставлення учнів до використання аутентичних матеріалів на уроках англійської мови, визначення кола їх уподобань);
- 4) аналіз, синтез, систематизація та узагальнення (для окреслення низки критеріїв відбору аутентичного матеріалу, аналізу традиційних вправ для розвитку фонетичної компетентності, виокремлення найефективніших з них, їх адаптації, розробки авторських вправ);
- 5) пробне навчання (для перевірки ефективності розробленого комплексу вправ);
- 6) метод тестування (для з'ясування рівня розвитку фонетичних навичок перед проведенням пробного навчання та після нього).

Наукова новизна одержаних результатів:

- на основі аналізу наукової літератури надано авторське трактування поняття «фонетична компетентність»;
- конкретизовано критерії відбору аутентичного пісенно-віршованого матеріалу;
- доповнено традиційні методичні підходи до формування англомовної фонетичної компетентності авторськими вправами;
- уточнено методичну доцільність використання аутентичних матеріалів для формування фонетичних навичок.

Практичне значення дослідження полягає в розробці комплексу вправ для формування фонетичної компетентності учнів на основі використання аутентичних пісень та віршів, а також методичних рекомендацій, які можуть бути застосовані в процесі навчання англійської мови в закладах загальної середньої освіти.

Апробація роботи відбувалася під час проходження виробничої педагогічної практики на базі Стебнівської гімназії Білоберізької сільської ради протягом жовтня-листопада 2022-2023 навчального року.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури та додатків.

У **вступі** окреслено актуальність дослідження, мету та завдання, представлено об'єкт і предмет дослідження, зазначено методи дослідження, описано наукову новизну та теоретичне і практичне значення роботи. Крім того, представлена апробація та структура дослідження.

Перший розділ присвячено аналізу поглядів науковців на поняття «англомовна фонетична компетентність»; розглянуто його сутність та складові; відстежено розвиток здатності учня до сприйняття, розуміння та коректного відтворення висловлювання англійською мовою; досліджено основні методичні

підходи до формування іншомовної фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти, які існують в педагогічній теорії і практиці.

У **другому розділі** роботи проаналізовано роботи сучасних науковців щодо впливу музичних творів та віршованого матеріалу на ефективність вивчення англійської мови; виокремлено критерії відбору аутентичних пісень та віршів; запропоновано типи вправ із застосуванням пісенно-віршованого матеріалу для роботи з фонетичним аспектом англійської мови; розкрито методичну доцільність використання аутентичних пісень та віршів в процесі формування фонетичної компетентності учнів.

У **третьому розділі** представлено результати перевірки ефективності розробленого комплексу вправ для розвитку фонетичної компетентності учнів до та після пробного навчання, надано аналіз та інтерпретацію отриманих результатів, представлено низку методичних рекомендації для організації навчання.

Список використаної літератури містить 65 джерел, із них 16 – англійською мовою.

У **додатках** розміщено матеріали зрізів знань; результати їх проведення до пробного навчання та після нього, роздаткові матеріали до комплексу вправ, тексти аутентичних пісень та віршів, скріншоти використаних онлайн-ресурсів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1.1. Англomовна фонетична компетентність учнів як запорука ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності (психолого-педагогічні аспекти)

Євроінтеграційне спрямування України, поширення мультикультурної освіти та популяризація вміння вчитися впродовж усього життя обумовлюють суттєві зміни в системі сучасної загальної середньої освіти, що, в свою чергу, стимулює запровадження концепції Нової української школи, вдосконалення іншомовної підготовки здобувачів середньої освіти, таким чином вимагає здійснення ефективної іншомовної міжкультурної комунікації тих, хто навчається. Останнє є неможливим без знання англійської мови, як *lingua franca*, першим кроком у вивченні якої є формування фонетичної компетентності. Цим пояснюється необхідність оволодіння учнями закладів загальної середньої освіти фонологічною системою іноземної мови, адже мовець повинен будувати власне висловлювання не лише відповідно до лексичних й граматичних, але й фонетичних норм.

Згідно із Державним стандартом базової середньої освіти, який застосовується з 01 вересня 2022 року, метою базової середньої освіти є «розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їх соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації» [14]. До ключових компетентностей, прописаних у зазначеному стандарті, відносять здатність здобувачів освіти спілкуватися іноземними мовами. Успішне ж вивчення будь-якої іноземної мови у закладі загальної середньої освіти залежить від формування в учнів іншомовної комунікативної компетентності, володіння якою дозволяє зробити ефективною ситуацію міжкультурного

спілкування. Одним із складників зазначеної компетентності є фонетична компетентність, формування, розвиток і вдосконалення якої відбувається на усіх етапах навчання.

Перш ніж перейти до визначення поняття «фонетична компетентність» спочатку розберемося в існуючій розбіжності трактування термінів «компетентність» та «компетенція». Словник термінів і понять сучасної освіти визначає компетенцію (з лат. *competentia*, від *competere* – відповідаю) як сукупність взаємопов'язаних смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності учня, необхідних для здійснення особистісної і соціально значущої продуктивної діяльності стосовно об'єктів реальної дійсності [40, с. 87]. Вітчизняні дослідники, в свою чергу, тлумачать компетенцію як: 1) «деяку відчужену, наперед задану вимогу до підготовки особи (властивості або якості, потенційні здатності особи), наперед задану вимогу щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері» [11, с. 27]; 2) «знання, навички, вміння, особистісні якості та установки людини або групи людей (команди, організації), а також визначені вимоги до певного виду та рівню діяльності» [38, с. 120]; 3) «сума знань, умінь та характерних рис, що дозволяє особистості виконувати певні дії» [33]. Тобто, доходимо висновку, що загальний зміст поняття «компетенція» більшою мірою зводиться до певного обсягу знань, умінь, навичок, отриманого досвіду, які набуває особистість у процесі навчання.

Компетентність же хоча і має дещо схоже визначення («наявність певних знань, умінь і повноважень у вирішенні якоїсь проблеми» [22, с. 21]; «досвід у визначеному виді діяльності» [40, с. 59]; сукупність знань, умінь і характеристик, які дозволяють людині виконувати дії [52, с. 9]), проте характеризується як «інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції» [40, с. 84], і є поняттям значно ширшим за своїм значенням. На думку більшості дослідників, компетентність є результатом

набуття компетенцій [24, с. 75], який призводить до підвищення ефективності діяльності, включає особисте ставлення до предмету і продукту діяльності; є «інтегративним утворенням особистості, що обумовлює прагнення, здатність і готовність розв'язувати проблеми і завдання, що виникають в реальних життєвих ситуаціях [11, с. 28]. При цьому слід зауважити, що компетентність включає певні елементи особистісних характеристик людини, такі як мобільність, ініціативність [9, с. 41].

Отже, проаналізовані визначення надають нам змогу зробити висновок про те, що поняття «компетентність» є більш загальним за своїм значенням і являє собою сукупність складових (компетенцій), що відображають знання, вміння й навички особистості та реалізуються в досвіді виконання конкретної навчальної діяльності.

Стосовно нашого дослідження зауважимо, що динамічність соціально-економічних, євроінтеграційних процесів на тлі загальної глобалізації та інформатизації сучасного суспільства виводить на перший план важливість формування комунікативної компетентності як «здатності особистості застосовувати в конкретному виді спілкування знання мови, способи взаємодії з людьми, що оточують її та перебувають на відстані, навички роботи в групі, володіння різними соціальними ролями» [40, с. 85]. Оскільки ж провідною мовою спілкування в країнах ЄС є англійська, яка «вже фактично виконує функції загальноновизнаного засобу міжнародної комунікації, є найпоширенішою у світі, а 90% учнів середніх шкіл по всій Європі вивчають її як іноземну» [21, с. 304], то особливої актуальності набуває саме формування в здобувачів загальної середньої освіти іншомовної комунікативної компетентності.

Сучасні українські науковці характеризують іншомовну комунікативну компетентність як «знання мови, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними її засобами, а також досвід володіння мовою на варіативно-адаптивному рівні залежно від конкретної мовленнєвої ситуації» [32, с. 14]. При цьому зазначимо, що за умовами Модельної навчальної

програми «Іноземна мова 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти в учнів має бути сформована саме міжкультурна іншомовна комунікативна компетентність, яка визначається як: «1) сукупність набутих учнями знань, умінь, навичок, способів діяльності, ставлень, мотивів, необхідних для усвідомленого виконання комунікативних дій, спрямованих на оволодіння іншомовним спілкуванням у межах вимог навчальної програми для кожного класу; 2) інтегрована характеристика особистості школяра, яка передбачає формування в нього здатності до набуття досвіду іншомовного спілкування в усній та письмовій формах у межах програмових вимог і забезпечує засвоєння культурних цінностей народу, мова якого вивчається» [29, с. 6]. Зазначена програма також підкреслює важливість практичного оволодіння іноземною мовою як засобом спілкування й формування в школярів здатності самостійно вирішувати освітні проблеми, спираючись на критичну рефлексію, яка «спрямовується на удосконалення іншомовних здібностей і мовленнєвого досвіду протягом життя відповідно до власних комунікативних потреб» [29, с. 5].

Задля досягнення цієї мети в тих, хто навчається, мають бути розвинені усі структурні компоненти іншомовної комунікативної компетентності, а саме:

- 1) загальнонавчальна компетентність, що поділяється на прагматичну, стратегічну, функціональну та дискурсивну;
- 2) соціокультурна компетентність, що включає країнознавчу, лінгвокраїнознавчу та соціолінгвістичну;
- 3) мовленнєва компетентність, що передбачає розвиток говоріння, аудіювання, читання й письма;
- 4) мовна компетентність, що складається з фонологічної (фонетичної), лексичної та граматичної [39, с. 369].

З наведеного переліку нас цікавить саме фонологічна (фонетична) компетентність, що входить до складу мовної компетентності як системи «вироблених і засвоєних у процесі мовленнєвої діяльності (особистого

спостереження мови і мовлення, спілкування, навчання тощо) мовознавчих правил, достатніх для адекватного сприйняття і вербального відтворення буттєвих явищ суб'єктами мовлення» [10, с. 75]. Схарактеризуємо її більш детально.

Проаналізований обсяг наукової та навчально-методичної літератури надає нам змогу стверджувати, що більшість вітчизняних науковців трактують фонетичну компетентність як: 1) системну дефініцію, яка включає сформовані вміння вірного артикуляційного та інтонаційного оформлення висловлювання і розуміння інших [17, с. 52]; 2) здатність людини до коректного звукового й інтонаційного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка ґрунтується на взаємодії фонетичних навичок, знань й усвідомленості [5, с. 192]; 3) уміння учнів сприймати на слух всі звуки, інтонацію, ритм мовлення, а також фонетично грамотно вимовляти звуки у мовленнєвому потоці, при цьому дотримуючись його ритміко-інтонаційного малюнку, типового для певної комунікативної ситуації [6, с. 5]; 4) здатність індивіда до коректного фонетичного оформлення власного висловлювання, а також адекватного розуміння мовлення інших на основі фонетичних знань, навичок, вмінь і фонетичної усвідомленості [45, с. 126]; 5) здатність індивіда здійснювати іншомовну комунікативну компетенцію засновану на знаннях, уміннях, навичках і відносинах відповідно до вимовних норм мови, що вивчається [8, с. 103].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти вказано, що фонетична (фонологічна) компетентність являє собою знання та навички сприйняття та продукування: звукових одиниць (фонем) мови та їх реалізацію в окремих контекстах (алофони); фонетичних особливостей, які виокремлюють фонемі (озвучування, заокруглення, назальність, плозивність); фонетичного складу слова (будова складу, послідовність фонем, наголос, тон слова); фонетики речення (просодія); наголосу і ритму речення; інтонації; фонетичної

редукції; скорочення голосних; сильних і слабких форм; асиміляції; елізії [52, с. 116-117].

З огляду на викладені вище точки зору, у нашому дослідженні ми вважаємо доцільним розглядати **англомовну фонетичну компетентність** як невід'ємну складову іншомовної комунікативної компетентності здобувачів середньої освіти; здатність учня до сприйняття, розуміння та коректного відтворення висловлювання англійською мовою, що ґрунтується на знаннях нормативного складу фонетичних елементів іноземної мови, сформованих слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичках, фонетичних вміннях.

Отже, сформульоване нами визначення вказує на три основні складові іншомовної фонетичної компетентності – фонетичні знання, навички та уміння. Розглянемо їх більш детально.

Важливе значення для формування фонетичної компетентності школяра відіграють *знання* про фонетичну сторону мовлення, до яких відносять артикуляційні особливості фонем, основні модифікації звуків у мовленнєвому потоці, фонетичну організацію слів (склад, словесний наголос), інтонацію та її складники (мелодика, ритм, паузацію, наголос, темп, гучність, тембр), транскрипцію [5, с. 193], [17, с. 54].

Практична реалізація таких знань неможлива без формування відповідних фонетичних рецептивних і репродуктивних *навичок*, тобто автоматизованих мовленнєвих дій, в результаті яких відбувається фонемно, інтонаційно й ритмічно правильна вимова усіх звуків у потоці власного мовлення та адекватне розуміння всіх звуків при аудіюванні мовлення інших людей [5, с. 193], [12, с. 19]. Загалом виділяють слухо-вимовні (фонемно коректна вимова та розуміння всіх звуків у потоці іншомовного мовлення) та ритміко-інтонаційні навички (інтонаційно та ритмічно коректне оформлення висловлювання та розуміння мовлення інших людей) [43, с. 112].

Фонетичні *вміння*, в свою чергу, передбачають усвідомлене застосування відповідних фонетичних знань та навичок тих, хто навчається, у процесі говоріння та аудіювання.

Деякі дослідники [3, с. 155], [17, с. 54] в структурі іншомовної фонетичної компетентності також виділяють фонетичну усвідомленість як здатність учня оцінювати формування власної фонетичної компетентності в процесі опанування іншомовної вимови та системи знань у галузі фонетики англійської мови, ідентифікації власного типу «мовця» й «учня», усвідомлення та аналізу переваг і недоліків фонетичного оформлення свого мовлення, пошуку шляхів подолання й усунення наявних фонетичних помилок. Таким чином, фонетична усвідомленість передбачає обов'язкову рефлексію здобувача освіти щодо результатів власної діяльності з подальшим використанням запропонованих вчителем ефективних шляхів подолання існуючих недоліків мовлення (фонетичних та фонологічних помилок).

Отже, відмітимо, що ефективне формування комунікативної компетентності людини, яка вивчає англійську мову, неможливе без формування англомовної фонетичної компетентності, адже вона «є першоелементом іншомовного мовлення, й слухо-вимовні навички лежать в основі всіх видів мовленнєвої діяльності» [12, с. 18]. Саме від обсягу отриманих та засвоєних фонетичних знань, рівня сформованості фонетичних рецептивних (слухових) і репродуктивних (вимовних) навичок і відповідних фонетичних умінь та динамічної взаємодії цих складових залежить успішність навчання школярів фонетичного матеріалу.

1.2. Розвиток здатності учня до коректного сприйняття, розуміння та відтворення висловлювання англійською мовою

Щоб розібратись у процесах сприйняття, розуміння та відтворення іншомовного висловлювання, звернемося до вікових особливостей школярів, які навчаються на рівні середньої освіти. Згідно Державного стандарту базової

середньої освіти, який набув чинності з 01 вересня 2022 р., для учнів, що навчаються за програмами дванадцятирічної повної загальної середньої освіти, загальна середня освіта включає 2 цикли – адаптаційний (5-6 класи) та базового предметного навчання (7-9 класи), які враховують вікові та індивідуальні особливості розвитку і потреби учнів [14].

Визначимося, що наше дослідження буде присвячене формуванню англomовної фонетичної компетентності учнів 5 класу, які навчаються за програмою Нової української школи і зараз проходять адаптаційний цикл навчання (5-6 класи). Діти цього віку (10-12 років) перебувають у періоді переходу від молодшого шкільного віку до підліткового, який характеризується розвитком пізнавальних процесів: удосконалюється механічна пам'ять, розвивається мислення, що дає поштовх для вдосконалення логічної пам'яті, рефлексії, мовлення, розвитку самоаналізу. Цей період навчання вважається адаптаційним, оскільки учні пристосовуються до нових умов та вимог навчання в основній школі.

Основним новоутворенням періоду вважається відкриття нового рівня самоусвідомлення, «Я-концепції», тобто бажання зрозуміти й усвідомити себе, свої потреби, здібності, схильності, індивідуальність і неповторність, сформувати систему самооцінки, налагодити спілкування з однолітками [2, с. 35]. Одночасно з тим діти стають емоційно вразливими, імпульсивними, непосидючими. Спостерігається порушення поведінки учнів, виникнення внутрішніх конфліктів через необхідність узгоджувати власні потреби та бажання з існуючими соціальними нормами, очікуваннями дорослих [41, с. 50]. Саме у цей період відбувається усвідомлення дитиною своєї індивідуальності, змінюється її ставлення до навколишнього світу, до себе, до інших людей, відбувається перебудова потреб та мотивів, поведінки.

На думку О. Пасічника, вік 10-12 років є сприятливим до поступового переходу від конкретного до абстрактного мислення, активізації його роботи. Також відбувається набуття пам'яттю логічного характеру, що дозволяє

школяреві усвідомлювати внутрішні взаємозв'язки різних процесів та явищ, аналізувати, систематизувати й узагальнювати навчальну інформацію, робити логічні висновки. Природне прагнення учнів 5 класу бути більш самостійними відображається на зростанні в них інтересу до проблемно-пошукової діяльності, що стимулює поступове витіснення репродуктивних видів діяльності продуктивними, з'являється мотив самоосвіти, на основі якого навчальна та пізнавальна діяльність все частіше відбувається самостійно поза межами класної роботи. Мотиваційний компонент навчальної діяльності також зазнає перебудови – учні перетворюються на більш прагматичних, краще усвідомлюють особистісні та практичні цілі навчання. В дітей означеного віку зростає потреба в соціалізації, затвердженні соціального статусу, розширенні соціальних контактів, активному спілкуванні [35, с. 91-93]. Для розвитку комунікативної, а звідси й фонетичної компетентності такі зміни є вкрай сприятливими.

Варто зазначити, що вивчення іноземної мови в початковій школі позитивно впливає на когнітивний та особистісний розвиток здобувачів освіти, оскільки на початок навчання на адаптаційному циклі загальної середньої освіти школярі вже мають досвід іншомовного спілкування в рамках вивчення предмету «Англійська мова», тому на цьому етапі навчання завданням вчителя англійської мови є «корекція фонетичних навичок, що вже є в учнів, у відповідності до фонетичної системи англійської мови та доповнення її тими елементами вимови, які відсутні в рідній мові учнів» [43, с. 112]. Таке положення прописане також і в «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (2020).

Відповідно до «Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume, 2020), існує декілька рівнів володіння англійською мовою – від A1 до C2, які можуть бути згруповані в три великі категорії: базовий користувач (A1 і A2), незалежний

користувач (B1 і B2) і досвідчений користувач (C1 і C2) [53, с. 36]. За умовами Модельної навчальної програми «Іноземна мова 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти [29, с. 13-14] на закінчення 6 класу здобувачі освіти мають володіти англійською мовою на рівні A2, який передбачає наявність наступних сформованих комунікативних умінь, що стосуються фонетичної компетентності: сприймання на слух (розуміння фраз та виразів, що належать до найбільш пріоритетних для школяра тем), усна взаємодія (обмін інформацією на знайомі та звичні теми), усне продукування (відтворення коротких зв'язних висловлювань на пріоритетні теми). При цьому учень може здійснювати короткі соціальні контакти іноземною мовою, які не передбачають повного розуміння почутого з метою підтримки або ініціації розмови. Сама ж вимова того, хто навчається, в цілому є зрозумілою, проте характеризується впливом інших мов на наголос, ритм й інтонаційне оформлення висловлювання. Такі недоліки у спілкуванні пояснюються психологічними особливостями сприйняття, розуміння та відтворення іншомовного мовлення. Розглянемо їх більш детально.

Оскільки сприйняття й розуміння іншомовного мовлення відбувається в межах рецептивних видів мовленнєвої діяльності, а його відтворення – в межах продуктивних видів мовленнєвої діяльності, то необхідно зазначити, що всі ці психологічні процеси мовлення є взаємопов'язаними та відбуваються в наступній послідовності [23, с. 94]:

1) *сприйняття* мовлення іноземною мовою – являє собою суб'єктивне відображення предметів або явищ навколишнього світу в результаті їх безпосереднього впливу на органи чуття людини [26, с. 19]. Панівна роль при цьому надається аналізаторній системі (слуховий, зоровий, тактильний (дотиковий), руховий та інші аналізатори, що працюють у комплексі), адже чим більше аналізаторів було задіяно в процесі сприйняття іншомовного мовлення, тим ефективніше воно проходить, і тим кращою буде робота різних видів пам'яті;

2) *розуміння* мовлення іноземною мовою – являє собою усвідомлення отриманої інформації та її осмислення. При цьому осмислення, як процес установлення (у продукуванні) чи відтворення (у рецепції) значеннєвих зв'язків у висловлюванні, включає два етапи – розуміння загальної думки висловлювання та виділення основної суті мовленнєвого повідомлення. Осмислення допомагає учневі повною мірою зрозуміти значення почутого висловлювання, перетворити процес мовлення на свідому та цілеспрямовану діяльність [26, с. 19];

3) *відтворення* (породження) мовлення – являє собою «складний інтенційно, інтерактивно й ситуаційно зумовлений психічний процес формування висловлювання або повідомлення, який базується на мовній здатності людини, що впливає на її комунікативність й культурну компетенцію» [23, с. 95]; створення нового мовленнєвого повідомлення (задум), його внутрішнє та зовнішнє лінгвістичне оформлення [5, с. 300]. Під час внутрішнього оформлення думки включається важливий психологічний механізм внутрішнього мовлення, на основі якого загальний задум висловлювання трансформується і набуває словесного оформлення.

Якщо ці психологічні процеси мовлення відбуваються рідною мовою, то вони мають високий ступінь автоматизації і протікають практично одночасно, без лінгвістичних зусиль і майже непомітно для учня. За умови протікання вищезгаданих процесів іноземною мовою (особливо в тому разі, коли школяр недостатньо добре володіє англійською мовою) сприйняття, розуміння й відтворення мовлення реципієнтом ускладнюються через «відсутність міцних зв'язків між мовленнєвим задумом та мовними засобами його вираження, які існують у носіїв мови» [5, с. 299]. На результат сприйняття, розуміння й подальшого відтворення також впливає характер мовленнєвого повідомлення – побутовий чи навчально-науковий (чим складніше за змістом іншомовне повідомлення, тим важче його засвоєння). Таким чином, у тих, хто навчається,

виникає низка труднощів – лінгвістичних, граматичних, фонетичних, усунути які допомагає наявність необхідних мовленнєвих навичок.

Можна зробити узагальнений висновок, що на протікання згаданих вище психологічних процесів сприйняття, розуміння й відтворення іншомовного мовлення впливають фізіологічні, інтелектуальні та психологічні особливостей дітей молодшого підліткового віку (10-12 років). Врахування специфіки таких процесів і особливостей під час навчання англійської мови стимулюватиме підвищення ефективності процесу формування фонетичних навичок та їх інтеграції у іншомовну комунікативну діяльність учнів.

1.3. Традиційні методичні підходи до формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти

Сучасна методика навчання іноземних мов виділяє наступні традиційні підходи до формування іншомовної фонетичної компетентності: комунікативний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, рівневий, рефлексивний і культурологічний [3, с. 155]. Розглянемо їх більш докладно.

1. Комунікативний підхід передбачає практичне застосування фонетичних засобів спілкування в таких видах мовленнєвої діяльності як аудіювання (рецептивні слухові навички) й говоріння (репродуктивні вимовні навички). Для нього характерна комунікативна спрямованість фонетичних вправ і завдань: вчитель англійської мови всіляко наближає навчання до реальних ситуацій комунікативного спілкування, а учні виконують мовленнєві дії з фонетичним матеріалом для вирішення комунікативних завдань. Підходу відповідає використання інтерактивних технологій навчання, які забезпечують активну взаємодію в діаді вчитель-учень на засадах співпраці й співтворчості.

Г. Павлишин пропонує поєднувати комунікативний підхід до формування іншомовної фонетичної компетентності з традиційним, оскільки вважає, що комунікативний підхід не здатний повністю подолати вплив міжмовної інтерференції, якщо не буде послуговуватися концепціями традиційного

підходу для формування орфоепічних навичок. Під традиційним дослідниця розуміє підхід, сутність якого в тому, що навчання фонетики повинно відбуватися як свідоме засвоєння вимовних дій та їх акустичних ефектів [34, с. 120].

2. Особистісно-діяльнісний підхід передбачає навчання, центроване на учневі, під час вивчення іноземної мови. Таке навчання пов'язане з урахуванням двох складників: особистісного (береться до уваги рівень сформованості мотивів того, хто навчається, й рівень розвитку його когнітивних процесів, задіяних у фонетичному аспекті мовлення) та діяльнісного (береться до уваги рівень сформованості навчально-стратегічної компетентності, зокрема вмінь учіння й стратегій формування іншомовної фонетичної компетентності). Підходу відповідає використання технології індивідуалізованого й диференційованого навчання, які відповідно враховують індивідуальні психологічні особливості учня та зумовлюють формування англomовної фонетичної компетентності на засадах автономного навчання.

3. Компетентнісний підхід передбачає переорієнтацію освітнього процесу із накопичення іншомовних фонетичних знань та навичок на здатність застосовувати їх для вирішення практичних завдань у конкретних ситуаціях іншомовного спілкування [27, с. 54].

4. Рівневий підхід передбачає формування іншомовної комунікативної компетентності відповідно до наступних рівнів: початкова школа (рівень А1 «інтродуктивний»), основна школа (рівень А2 «середній»), старша школа (нефілологічний профіль – рівень В1 «рубіжний», філологічний профіль – рівень В2 «просунутий»).

5. Рефлексивний підхід передбачає формування в школярів фонетичної усвідомленості щодо власної успішності у формуванні іншомовної фонетичної компетентності та виділення недоліків, які потребують цілеспрямованої корекції і подальшого усунення.

6. Культурологічний підхід передбачає формування англomовної фонетичної компетентності разом з лінгвосоціокультурною компетентністю, що означає зосередження уваги учнів на загальнолюдських цінностях, сприяння зростанню інтересу до культури країни, мова якої вивчається, формування основ глобального мислення, широке використання на уроках англійської мови аутентичних прислів'їв, приказок, скоромовок, римувань, загадок, віршів і пісень [25, с.124].

Дослідники Л. Войналович та Т. Андрушко виділяють наступні підходи до формування мовної фонетичної компетентності:

1) артикуляторний підхід характеризується випереджальним формуванням навичок вимови кожного звуку, докладним вивченням школярами особливостей роботи артикуляційних органів при продукції звуків, розмежуванням у формуванні вимовних і слухових навичок, ретельним відпрацюванням кожного звуку в слові;

2) акустичний підхід заснований на положенні, що навчання вимові відбувається з опорою лише на слухові відчуття учнів (вимовні вправи при цьому мають суто імітативний характер). Для підходу характерним є формування вимовних навичок під час навчання усного мовлення, провідна роль слухового аналізатору при формуванні вимови, широке застосування імітативних вправ, відмова від роздільного відпрацювання іншомовних звуків;

3) диференційований підхід характеризується наявністю різноманітних методів і прийомів навчання, вибір яких залежить від видів мовленнєвої діяльності, етапів навчання, мовного матеріалу та умов навчання. При цьому застосовується використання всього аналізаторного комплексу для формування мовних навичок, ізольоване відпрацювання складних випадків вимови, включення в мову вимовних, лексичних та граматичних навичок, індивідуалізація навчання;

4) функціональний підхід характеризується застосуванням принципів комунікативності, інтегративності й функціональності, поєднання яких надає

можливість моніторингу та корекції вимови на різних рівнях навчання [8, с. 104-105].

Перераховані підходи передбачають використання сучасних технологій навчання англійської мови, які покращують формування іншомовної фонетичної компетентності, а саме:

- ігрова технологія навчання – розвиває креативне мислення тих, хто навчається, а також їх особистісний потенціал шляхом застосування різноманітних ігор (ділових, рольових);
- проектна технологія навчання – реалізує мовленнєві компетентності міжпредметного характеру у процесі вивчення іноземної мови шляхом застосування навчальних проектів;
- кейс-технологія – здійснює аналіз проблеми та пропонує шляхи її розв’язання на основі так званого «кейса», який являє собою технічне завдання і джерело інформації для його вирішення;
- технологія «Ессе» – передбачає написання учнем невеликого твору, який містить враження, думки, міркування автора з приводу конкретної проблеми/ситуації;
- технологія «Портфоліо» – пов’язана зі створенням наприкінці вивчення теми творчого портфоліо, яке акумулює результати власного навчання;
- технологія розвитку критичного мислення – заснована на здатності особистості критично обробляти інформацію з метою розв’язання поставлених завдань;
- технологія навчання у співпраці – передбачає роботу учнів у мікро-групах з метою виконання спільних завдань і досягнення загальної мети [23, с. 95];
- технологія «Діалог культур» – поєднує вивчення англійської мови з вивченням культури інших країн та їх загальноприйнятих цінностей;

- інтерактивні технології навчання – спрямовані на активну взаємодію учнів під час праці та творчості з метою досягнення поставлених цілей;
- технологія індивідуалізованого навчання – враховує індивідуальні психологічні особливості школяра;
- технологія диференційованого навчання – поєднує різні навчальні програми на засадах автономного навчання [3, с. 157].

Підсумовуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності доцільним є поєднання використання вказаних методичних підходів та притаманних їм сучасних технологій з метою підвищення загальної якості навчання англійської мови школярів, що навчаються на адаптаційному циклі загальної середньої освіти.

Висновки до розділу 1

Аналіз та обґрунтування теоретичних основ формування англійської фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти дозволяє зробити такі висновки:

1. Англійська фонетична компетентність є невід’ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності здобувачів середньої освіти. Вона являє собою здатність учня до сприйняття, розуміння та коректного відтворення висловлювання англійською мовою, що ґрунтується на знаннях нормативного складу фонетичних елементів іноземної мови, сформованих слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичках, фонетичних вміннях. Складовими англійської фонетичної компетентності є фонетичні знання, навички та уміння.

2. Наше дослідження присвячене формуванню англійської фонетичної компетентності учнів 5 класу, які навчаються за програмою Нової української школи і зараз проходять адаптаційний цикл навчання (5-6 класи), наприкінці якого вони мають володіти англійською мовою на рівні А2. Діти цього віку (10-12 років) мають психофізіологічні особливості (формування логічної пам'яті,

перехід до абстрактного мислення, прагнення до самостійності, імітативні здібності), які слід брати до уваги під час добору змісту навчання з метою організації ефективного навчального процесу.

3. Сприйняття, розуміння та відтворення – це психологічні процеси мовлення, які є взаємопов'язаними та відбуваються в чіткій послідовності. Розуміння іншомовного мовлення неможливе без сприйняття мовних засобів, а подальше відтворення власного мовлення відбувається на основі розуміння основного змісту отриманої інформації. На протікання цих процесів впливають психофізіологічні особливості тих, хто навчається.

4. Традиційними підходами до формування англомовної фонетичної компетентності в методиці навчання іноземних мов є комунікативний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, рівневий, рефлексивний, культурологічний, артикуляторний, акустичний, диференційований і функціональний. Їх поєднання та комбінування, а також застосування притаманних їм сучасних технологій навчання позитивно впливає на процес формування фонетичної компетентності.

РОЗДІЛ 2. ІНТЕГРАЦІЯ АУТЕНТИЧНИХ ВІРШІВ І ПІСЕНЬ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

2.1. Аутентична пісня як один із елементів національно-культурного компонента змісту навчання англійської мови

Сучасний світ постійно змінюється і розвивається, що безпосередньо впливає на систему освіти на всіх її рівнях. Одним із головних питань, яке постає перед вчителем англійської мови закладу загальної середньої освіти, є питання зацікавленості учнів у вивченні англійської мови. Використання аутентичних пісень на уроках англійської мови стає необхідністю, оскільки дає змогу дітям почути іншомовні слова із вуст носія мови. Слухаючи пісню, діти на підсвідомому рівні вивчають світ англійської мови.

Якщо звернути увагу на термін «вивчення мови», то тут тлумачення цього терміну може бути доволі широким, оскільки вивчення мови може передбачати її опанування без будь-якого систематичного навчального впливу на учня з боку вчителя. Такий підхід більш доречний, коли йдеться про опанування мови. Людина впродовж свого життя запам'ятовує певні терміни, вивчає нові поняття, а також вивчає мову. Так, одним із умінь учнів, яке розвивається в процесі навчання іноземних мов в закладах загальної середньої освіти є вміння адекватно використовувати досвід, набутий у вивченні рідної мови та інших навчальних предметів, розглядаючи його як засіб усвідомленого опанування іноземної мови [29, с.3]. Саме пісенний матеріал, як носій аутентичної культури нації, є запорукою тісного зв'язку між навчанням та опануванням мови. Паралельно з навчанням та опануванням англійської мови учні занурюються в культурно-естетичний простір країни, мова якої вивчається, засвоюють інформацію країнознавчого та лінгвокраїнознавчого характеру.

Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження показав, що науковці та практики, а саме психологи, педагоги та методисти, багато років поспіль вивчають аспекти навчання іноземних мов. Так, проблемі виховання у дітей звукової культури присвятили свої роботи М. Александровська, В. Городілова, Є. Радіна. Фонематичне сприймання, як запорука успішного формування фонетичної компетентності, досліджується Н. Дуровою, Л. Журовою, Т. Філічовою. Проблема навчання учнів правильної звукобудови англійської мови цікавить таких вчених, як Л. Мацепура, О. Рейпольська, С. Соколовська, Т. Шкваріна. Вплив музичних творів на ефективність вивчення іноземних мов привертає увагу таких вчених, як Н. Єліна, Л. Клименко, В. Лобанов, М. Ляховицький, Т. Мельничук, О. Мирюлюбов, О. Стом. Варті уваги також роботи вчених (Л. Артемова, В. Моляко, Н. Палій, С. Томчикова), які вивчають використання театралізованої діяльності в процесі навчання учнів, оскільки пісенний та віршований матеріал нерідко виступає частиною театральних постановок.

Питання впливу аутентичних пісень та віршів на ефективність вивчення англійської мови цікавить багатьох сучасних зарубіжних науковців. Так, S. Khan досліджує способи інтеграції поезії в традиційний урок англійської мови [57]. A. Kuśnierzek вивчає роль музики та пісень в процесі навчання учнів лексики англійської мови [60]. A. Kirby та M. Dahbi фокусують свою увагу на використанні музичних творів для навчання дітей дошкільного віку [58]. L. Nadelson описує досвід навчання музики дітей, у яких відсутній музичний слух [63]. D. Syamsiah розглядає використання пісень з лінгвістичної точки зору. Проте, недостатньо уваги приділяється дослідженню проблеми впливу аутентичного пісенного та віршованого матеріалу на ефективність формування фонетичної компетентності учнів [65].

Для того, щоб детально дослідити вплив аутентичного пісенного матеріалу на процес вивчення англійської мови взагалі та ефективність формування фонетичної компетентності учнів зокрема, проаналізуємо два

основних види пісень, які використовуються на уроках англійської мови. Так, аналіз науково-методичної літератури дав змогу визначити два основні поняття. Н. Єліна, Л. Клименко, Т. Мельничук вказують на те, що навчальні пісні – це пісні, які спеціально написані для певного навчального комплексу, вони містять саме той лексичний та граматичний матеріал, який подається в тому чи іншому розділі підручника. В той час, як автентичні пісні – це пісні, які підбираються вчителем з метою тренування певного аспекту мови. Це пісенний матеріал, взятий з реального життя, народні фольклорні пісні англійською мовою, естрада минулих років, сучасна поп-музика [18, с. 9].

Оскільки фокусом нашого дослідження є робота з автентичною піснею, зупинимося на аналізі саме цього виду пісенного матеріалу. Сама по собі автентичність передбачає відсутність будь-якої адаптації. В автентичних англомовних піснях є слова та скорочення, які притаманні сучасному розмовному стилю (наприклад, gonna, wanna, whoops, yeah); певні граматичні відхилення від правил, з якими учні вже знайомі (наприклад, ain't - am not, are not, is not; I'ma – I am going to); мають місце пропуски або навпаки додавання букв задля ритму, що відповідним чином відображається в орфографії (e'er, o'er, ev'ry, hick'ry, a - coming, a - playing і т. д.)

На думку Т. Капітан, пісня виконує комунікативну функцію, яку передає автор у змісті для адресата. Також кожна пісня впливає на емоції людини та її пам'ять, що надає неоціненну допомогу під час вивчення іноземних мов у школі [20].

Пісня сама по собі виступає одним із видів мовленнєвого спілкування, що підтверджує доречність її використання на уроках англійської мови. Традиційно в процесі вивчення англійської мови автентичну пісню використовують з різними цілями. Коли основним фокусом уроку є робота з лексикою, пісенний матеріал використовується як для введення та закріплення лексичних одиниць, так і задля роботи учнів зі словами, які вони вже знають, але ж зустрічають у новому контексті у пісні. Неоціненною є ефективність

роботи з піснею у розрізі знайомства учнів зі сленговими словами та розширення словникового запасу, а саме активного та пасивного словника учня.

Під час використання аутентичної пісні учні відпрацьовують граматичні конструкції, тренують граматичну навичку, розвивають контекстуальну здогадку. Англомовна пісня безперечно має загально розвивальний вплив на особистість дитини, оскільки паралельно із навчальною місією, пісня розвиває музичний слух. Пісня виступає не тільки як різновид тренувальної вправи, але й здатна підвищити мотивацію учнів до вивчення англійської мови та сформувати позитивне ставлення до процесу навчання.

Вагомим є вплив пісні на емоційну сферу дитини та пам'ять. В процес роботи з англомовною піснею залучаються абсолютно всі учні, оскільки навіть сором'язливі учні стають більш розкутими та впевненими, коли співають разом із однолітками. Безперечним позитивним ефектом використання пісні на уроці англійської мови є її сприятливий вплив на атмосферу в групі учнів. Пісня має не тільки методичну цінність, але й допомагає переключити увагу учнів, зняти напругу, отримати позитивні емоції. Спеціально відібрані вчителем аутентичні англомовні пісні стимулюють образне мислення, розвивають уяву дитини та формують гарний музичний смак. Окрім того, жодна фізкультхвилинка не обходиться без пісні. Танцюючи під музику та виконуючи певні вправи діти не тільки активізують свою рухову активність, долаючи втому, але й підсвідомо запам'ятовують слова пісні.

Англомовна пісня стимулює інтерес до культури країни, мова якої вивчається. Робота з піснею на уроках англійської мови допомагає учневі усвідомити наскільки багатим та різнобарвним є мультлінгвальний та полікультурний світовий простір. Через аутентичну пісню учні збагачують свої знання про культуру, історію, реалії та традиції англомовних країн, тим самим вони залучаються до діалогу рідної та іншомовної культур.

Аутентична пісня виступає, свого роду, лінгвокраїнознавчим матеріалом. За допомогою наявності вербального тексту вона здатна точно й водночас символічно відтворити різні сторони соціального життя англомовних людей. Так, в процесі відбору змісту національно-культурного компонента та враховуючи все те різноманіття лінгвокраїнознавчого матеріалу, необхідно зосереджуватися лише на тому, що має педагогічну цінність. Паралельно із позитивним впливом на розвиток фонетичної компетентності учнів такий пісенний матеріал ще й долучає їх до культури країни мови, якої вивчається. Пісенний матеріал як один із елементів національно-культурного компонента навчання повинен відображати країнознавчу специфіку і мати культурологічну цінність.

Перше місце в рейтингу ефективності використання англомовних аутентичних пісень на уроках англійської мови займає їх вплив на розвиток фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти. Так, у 5 класі розучування нескладних англомовних пісень, їх багаторазове повторення стимулює формування правильної артикуляції звуків. Безперечно дуже важко переоцінити роль співу при постановці англійської вимови. Емоційний вплив автентичної пісні сприяє сприйняттю і адекватному відтворенню звуку. Проте ми вважаємо недоречною думку про те, що англійську вимову можна ідеально відпрацювати винятково «на піснях».

Одним із найголовніших моментів роботи з піснею на уроках англійської мови є наявність чітких критеріїв відбору пісенного матеріалу. Так, Г. Білоус підкреслює важливість врахування вікових особливостей учнів, оскільки для учнів молодшої школи акцент робиться на прослуховуванні та багаторазовому повторенні пісні, в той час, як більш старші діти вже в змозі виконати низку завдань на застосування отриманих із пісні знань [4]. Н. Єліна виокремлює такі критерії відбору пісенного матеріалу, як актуальність пісні, її мовна і лінгвокраїнознавча цінність, інформативність тексту [18, с. 9]. Ю. Деркач та Р. Яблонська додають такі критерії відбору аутентичних пісень як методична

цінність, емоційний вплив на учнів, принцип стилістичної нейтральності [15, с. 55]. На нашу думку, до вищезазначених критеріїв доречно було б додати наступні:

- виражена комунікативна спрямованість пісні, що корелює із реалізацією практичних цілей навчання англійської мови;
- відповідність поставленій вчителем меті використання пісні на уроці (введення або закріплення лексики, тренування граматичних конструкцій, робота над фонетичним аспектом мовлення);
- рівень володіння англійською мовою (чим вищим є рівень сформованості комунікативної компетентності учнів, тим ширшим є спектр можливостей роботи з піснею, що дає можливість пропонувати учням повний цикл вправ, заснованих на Таксономії Блума [48];
- простота, помірна швидкість, мелодія, яка запам'ятовується;
- культурологічна цінність пісні, що забезпечує розширення лінгвокраїнознавчого кругозору учнів;
- популярність пісні (адже мотивація учнів до роботи з пісенним матеріалом на уроці англійської мови суттєво підвищується, коли учні працюють із улюбленими англомовними піснями, які вони на той час слухають у повсякденному житті).

Англомовні пісні, які слухають учні в соціальних мережах, є невід'ємною частиною їхнього життєвого досвіду, тому вчителю варто попросити учнів написати список їх улюблених пісень англійською мовою. Саме це допоможе отримати бажаний результат в процесі роботи із пісенним матеріалом.

Таким чином, роблячи висновок, необхідно підкреслити вагому роль використання аутентичних пісень на уроках англійської мови. Так, з одного боку аутентична пісня виступає одним із елементів національно-культурного компонента змісту навчання англійської мови, розвиває соціокультурну компетентність учнів закладів загальної середньої освіти, з іншого боку

аутентична пісня є потужним механізмом розвитку фонетичної компетентності учня. Використання аутентичного пісенного матеріалу в якості навчального створює сприятливі умови для розуміння учнями живої розмовної мови на слух.

2.2 Віршований матеріал як методичний прийом ефективного формування фонетичних навичок говоріння англійською мовою

Комплексне вирішення практичних, освітніх, виховних і розвиваючих завдань іншомовної освіти можливе лише за умови не тільки детально спланованого впливу на свідомість учнів, але й проникнення в їхню емоційну сферу. Англomовний віршований матеріал виступає певним каталізатором, який позитивно впливає на почуття та емоції учнів, проникаючи в приховані глибини свідомості.

Велика кількість методистів, таких як О. Бігич, Н. Вольська, Н. Любімова, О. Михайлова, В. Перлова, Л. Петриця, О. Старостенко, О. Тимбай, І. Харкавців, О. Чухно та інші, присвячують свої наукові роботи проблемі формування комунікативної компетентності, акцентуючи увагу на необхідності використання особливих методичних підходів. Недостатньо висвітленим у наукових працях є вплив віршованого матеріалу на ефективність формування фонетичної компетентності учнів. Це питання є досить актуальним адже неправильне сприйняття на слух та (або) продукування фонем англійської мови призводить до проблем із розумінням англійського мовлення.

На думку О. Парфьонової та М. Сукнова порушення вимовних норм може призвести до часткового чи повного порушення інформативності мовлення, що, в свою чергу, впливає на ступінь розпізнання мовлення в інформаційному потоці. Ще одним аспектом, який суттєво ускладнює сприйняття на слух англomовних спікерів, є недостатній рівень володіння фонетичною системою англійської мови, знань фонетичних законів та розвитку вимовних навичок. Вчені наголошують на тому, що проблеми, пов'язані з постановою правильної

вимови, мають бути вирішені на ранніх етапах навчання мови, а саме у закладі загальної середньої освіти [36, с. 286-287].

Н. Бачинська, досліджуючи англійський фольклор, наголошує на наявності наступних фольклорних жанрів: «дитячі римовані вірші (колискові пісні, пісні/вірші в дитячих іграх, вірші-нісенітниця, віршовані оповідання, кумулятивні вірші, загадки, що римуються, лічилки, скоромовки, лімерики, прислів'я та приказки, загадки), казки, легенди, міфи, народні пісні, балади, забобони, традиції і звичаї, свята». Авторка виокремлює наступні особливості, які притаманні англійським дитячим віршам: «повтори ('Old King Cole was a merry, old soul, and a merry old soul was he'); звуконаслідування ('Twee tweedle, dee, tweedle dee, went the fiddlers'), інверсія ('And a very fine fiddle had he')» [1, с.11].

Т. Брик та О. Петренко аналізують текст вірша чи пісні через призму їх ідейно-художньої якості. На думку вчених, віршований матеріал можна розглядати як джерело: об'єктивної інформації, оскільки текст віддзеркалює соціально-культурне життя народу; ідейно-художньої інформації, якщо текст сприймається як художній твір; мовної та лінгвістичної інформації в тих випадках, коли текст є репрезентантом мовної та мовленнєвої системи [7, с. 73]. Доречно звернути особливу увагу на наявність низки переваг використання музичних та поетичних засобів на уроках англійської мови, а саме: «конденсація думки і образу, підвищена емоційність, ритмічна повторюваність. Автори підкреслюють, що «одним із найсильніших фасцинативних факторів, який спонукає людину сконцентрувати увагу і сприяє мимовільному запам'ятовуванню матеріалу, є ритмічна повторюваність» [7, с.73].

Беручи до уваги обмеженість часу, що відводиться на відпрацювання фонетичних правил, та ті корективи, які принесли в систему освіти пандемія COVID-19 та війна у Україні, О. Парфьонова та М. Сукнов пропонують декілька ефективних способів формування фонетичної компетентності. Науковці розглядають як традиційні форми, а саме тренувальні фонетичні

вправи на прослуховування та повторення аудіоматеріалів, так і пропонують використання різноманітних онлайн-ресурсів, які дозволяють комунікацію з носіями мови у форматі спілкування в прямому ефірі [36, с.288].

О. Бігич розглядає фонетичну зарядку як найбільш вдалий етап уроку для формування фонетичної компетентності учнів. Використання скоромовок, римування, віршів, малих віршованих форм, таких як лімерики, клеріх'ю, акровірші, грики, дає можливість учням ближче познайомитися з аутентичним матеріалом [3, с.157].

О. Шеїна пропонує наступний алгоритм роботи над віршем, виокремлюючи наступні етапи: підготовка до першого прослуховування вірша з метою усунення мовних труднощів (на дошці записуються нові слова, незнайомі вирази); перше прослуховування вірша; самостійне прочитання його учнями; перевірка розуміння змісту вірша і обговорення прослуханого; аналіз мовних засобів виразності; переклад вірша рідною мовою; ознайомлення з вже існуючими перекладами вірша; підбір прислів'їв, що виражають основну тему та ідею вірша; творче домашнє завдання (підготувати свій, по можливості віршований переклад) [46, с. 131].

На нашу думку, ефективним підходом до формування фонетичної компетентності учнів є читання віршів з різними інтонаційними відтінками. Наприклад, прочитай цей вірш, ніби тобі дуже сумно, або, навпаки, ти сповнений радості, прочитай пошепки або голосно. Заучування напам'ять скоромовок, віршів, римівок, діалогів, уривків із прози виступає ефективним засобом засвоєння фонетичного матеріалу.

Підсумовуючи все вищевикладене, необхідно зазначити, що у мові дитячих римованих віршів закладено глибоку соціокультурну інформацію про традиції народу, сфери його діяльності, особливості міжнаціональних відносин, причому не завжди дружніх. Дитячий англomовний фольклор відображає різні сторони культури англomовної нації, історичні події, ставлення до життя та життєвих обставин. Тому, використання аутентичного віршованого матеріалу

на уроках англійської мови паралельно з розвитком фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти вносить свій вклад і в розвиток соціокультурної компетентності.

2.3 Методична доцільність інтеграції автентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови

Методична доцільність інтеграції автентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови розкривається у наступних аспектах: пісні та вірші, як один з видів спілкування, є засобом більш міцного засвоєння і розширення лексичного запасу, паралельно з цим відбувається фонетичне відпрацювання лексичних одиниць, розвивається почуття мови; автентичні пісні та вірші сприяють вдосконаленню правильної англійської вимови, розвивають музичний слух учнів, слухову увагу і слуховий контроль, що безпосередньо впливає на розвиток та правильне функціонування артикуляційного апарату; доречно підібраний музичний матеріал, який є нескладним з точки зору мелодійного малюнку та характеризується частими повторами, допомагає учням засвоїти правила фразового наголосу та усвідомити особливості ритму англійського мовлення; англомовні музичні твори та вірші виступають одним із елементів естетичного виховання учнів, сприяють більш повному розкриттю творчого потенціалу, нівелюють психологічне навантаження та підвищують позитивний емоційний тонус.

Безперечно основним інструментом для формування фонетичної компетентності учня є використання фонетичних вправ. Так, І. Холод пропонує два основних типи вправ для формування фонетичної компетентності (вправи на рецепцію та вправи на репродукцію звуків англійської мови). Вправи на рецепцію звуків орієнтовані на розвиток фонематичного слуху. У більшості своїй це некомунікативні вправи націлені на: впізнавання звука, наголошеного складу (підніміть руку/ картку, плесніть у долоні, коли почуєте звук [...]); диференціацію (послухайте пари слів і скажіть, чи однакові перші/останні

приголосні (thick – this); ідентифікацію (послухайте слова зі звуками [..] та [..] та піднімайте картку з відповідним транскрипційним знаком. Вправи на репродукцію звуків працюють на основі окремих звуків, звукосполучень, слів, словосполучень, фраз. В основному це рецептивно-репродуктивні (некомунікативні та умовно-комунікативні) вправи: на імітацію (послухайте слова зі звуком [..], повторіть їх, звертаючи увагу на певний аспект, що тренується; на слухання та імітацію (послухайте мої твердження, якщо вони правильні, повторіть); відповіді на запитання (дайте лаконічні/повні відповіді на мої запитання до малюнка, предметів, погоди тощо) [44, с. 37].

Проаналізувавши психолого-педагогічну та методичну літературу з методики формування фонетичної компетентності, пропонуємо також використання наступних тренувальних вправ:

1. Вправи, орієнтовані на сприйняття нового звуку на слух: сприйняття фонетичної одиниці у потоці мовлення (мовлення вчителя або запис); фонетичне опрацювання фонемі в окремому слові з поясненнями вчителя.

2. Вправи, націлені на відтворення фонетичного явища (самостійне відтворення фонетичної одиниці учнем на рівні слова; тренування фонемі на рівні мовного зразку (це може бути як індивідуальне відтворення фонемі окремим учнем, за потреби виправлення помилок, так і групове відтворення фонетичної одиниці за вчителем або паралельно із вчителем з наступним груповим відтворенням без супроводу вчителя)).

3. Вправи на розвиток фонетичного та інтонаційного слуху: усно розділіть слово на звуки та назвіть їх; визначте кількість складів у почутих словах; встановіть кількість коротких чи довгих голосних у почутих словах; знайдіть у колонках і позначте слова у тій послідовності, в якій вони звучали; виділіть на слух із тексту слова зі звуком, що тренується, й запишіть їх; визначте кількість слів у прослуханих реченнях; визначте на слух та запишіть останнє слово кожного прослуханого відрізка.

4. Вправи на автоматизацію вимовної навички в умовно-мовленнєвому спілкуванні.

Методична універсальність використання автентичної пісні

Т. Капітан вказує на методичну універсальність використання пісні, оскільки її можна використовувати на різних етапах уроку англійської мови: як фонетичну зарядку на початку уроку, яка вимагає підбору коротких пісень з чітким ритмом та повторами; під час закріплення лексичного та граматичного матеріалу (наприклад, прочитайте слова з пісні та знайдіть прикметники, прослухайте пісню та заповніть пропуски); для оволодіння навичками іншомовної вимови, а також покращення артикуляції; для розвитку умінь аудіювання (під час вибору матеріалу для аудіювання вчитель повинен враховувати вікові та психологічні особливості школярів, а також поєднання теми уроку зі змістом пісні, наприклад, прослухайте пісню й намалюйте те, що ви почули; прослухайте пісню та скажіть, чи були в ній такі назви предметів); для релаксації всередині або наприкінці уроку, щоб зняти напругу й відновити працездатність учнів. У кожній підібраній пісні мають бути слова з різними аспектами вимови (наголос, інтонація) [20, с. 237].

Аналіз літературних джерел дозволив нам розробити узагальнений алгоритм роботи з автентичною англійською піснею. Він виглядає наступним чином:

- знайомство учнів з автором музики та слів, пояснення музичного стилю, основного змісту та історії її створення;
- установка на перше сприйняття пісні, детальна інструкція щодо особливостей роботи з піснею на уроці;
- перше музичне знайомство з піснею, коротка бесіда щодо особливостей мелодії, ритму, поділу на музичні фрази;
- первинне прослуховування пісні з поступовим фонетичним відпрацюванням тексту способом імітації, відпрацювання звуків та інтонації;

- перевірка розуміння прослуханого тексту (в залежності від рівня володіння англійською мовою, вчитель може запропонувати різний спектр вправ, як-то читання тексту пісні з дослівним перекладом тексту загальними зусиллями або індивідуально, підстановчі вправи, тощо);
- повторне прослуховування пісні з опорою на текст (відповіді на запитання щодо прослуханого, дискусія, в якій учні із більш просуненим рівнем англійською мови можуть висловити власну думку щодо пісні);
- вивчення мелодії та тексту, спільне виконання пісні.

Наступним етапом є детальна розробка форм і методів роботи з аутентичною піснею. Проаналізувавши велику кількість науково-методичних джерел, пропонуємо наступні типи вправ для роботи з піснею в процесі формування фонетичної компетентності учнів.

Перед прослуховуванням пісні:

- прочитай назву пісні, здогадайся, про що пісня;
- зпівстав транскрипційний знак та буквосполучення;
- повтори за вчителем, а потім самостійно необхідний звук або звукосполучення.

Під час прослуховування пісні:

- підкресли в тексті пісні слова із необхідними звуками;
- порахуй, скільки разів у пісні звучить необхідний звук.

Після прослуховування пісні:

- згрупуй слова із пісні за наявністю однакових звуків;
- склади речення зі словами, в яких є звук або звукосполучення, що тренуються;
- дай відповіді на запитання вчителя за змістом пісні;
- вислови свою власну думку щодо змісту пісні, чому вона тобі подобається, а чому ні (пісні різного характеру викликають в учнів різні емоції, наприклад, сучасні англомовні пісні про кохання наводять на думку про взаємовідносини людей, пісні на воєнну тематику пробуджують патріотичні

почуття учнів, що неодмінно має стимулювати монологічні або діалогічні висловлювання);

- склади розповідь або опис, який базується на асоціації з почутою піснею.

Методична цінність аутентичних пісень проявляється в тому, що їх використання повинно сприяти розвитку фонетичної компетентності учнів та відповідати всім програмним вимогам навчання на даному етапі.

Методичні підходи до роботи із аутентичним віршованим матеріалом

Використання аутентичного віршованого матеріалу для формування фонетичної компетентності учнів сприяє більш міцному засвоєнню мовного матеріалу через активізацію механізмів мимовільного запам'ятовування. Такий підхід дозволяє вчителю поступово збільшувати обсяг матеріалу, який підлягає запам'ятовуванню.

Пропонуємо низку вправ для формування вимовних навичок учнів на базі використання аутентичного віршованого матеріалу:

- прослухайте вірш та підійміть руку (плесніть у долоні), коли почуєте звук (той, який відпрацьовується на уроці);
- прослухайте вірш, зреагуйте певний чином, коли почуєте різні типи інтонації (запитальну, оповідну, негативну (в залежності від того, який тип інтонації тренується на уроці));
- прослухайте вірш з опорою на текст та обведіть слово, в якому є звук, що тренується (як варіант, слово, на яке падає наголос);
- прослухайте вірш з опорою на текст, назвіть слово, яке містить певний звук;
- прочитайте вірш спочатку повільно потім швидко (тихо – голосно);
- зробіть фонетичну розмітку тексту на основі голосу вчителя чи диктора, прочитайте текст вголос.

Одним із яскравих прикладів використання віршів для тренування звуків англійської мови є вправа «Маленький сонько», запропонована О. Пилипенко

на основі вірша, який покликаний тренувати звук [jɔ:] (див. додаток А) [37]. Учні читають вірш, імітуючи сонька, який постійно позіхає. Положення губ наглядно демонструє слово «yawn».

Особливості методичної роботи з римівками на уроках англійської мови

Методична цінність роботи з римівками англійською мовою полягає в тому, що римований матеріал краще запам'ятовується учнями. Після багаторазового повторення римований матеріал сприяє формуванню сталої фонетичної навички. Окрім того, завдяки аутентичним римівкам, які несуть в собі соціальний та історичний досвід нації, учні знайомляться із особливостями англійської поезії, культурою країни, мова якої вивчається. В процесі вибору римівок вчитель повинен звертати уваги на їх відповідність не тільки темі та меті уроку, але й віковим та психофізіологічним особливостям учнів.

О. Штогун пропонує використовувати на уроках англійської мови наступні види римівок: жартівливі римівки-потягаки (limericks); лічилки (counting-out rhymes); римівки-загадки (puzzles); колискові римівки (lullabies); римівки-небилиці (jingles and wonders) [64]. Завдяки римівкам учень може фонетично коректно відтворити фонетичний зразок, інтонацію речення та у подальшому самостійному мовленні вживати певну фонетичну одиницю доречно і правильно.

Сімона Армер пропонує наступну схему роботи з римівкою Єдварда Ліра (див. додаток Б):

1. Вчитель знайомить учнів зі схемою римування. У випадку цієї римівки схема наступна – ААВВА, тобто останнє слово першого рядка римується із останнім словом другого рядка, відповідно, останнє слово третього рядка – з останнім словом четвертого рядка тощо.

2. Відбувається фонетичне відпрацювання римівки, вчитель читає по одному рядку, учні повторюють, потім по два рядки, щоб відчувалася рима.

3. Учні самостійно відтворюють фонетичний патерн римівки.

4. Вчитель пропонує учням, працюючи у групах, придумати по 3 іменника, 2 дієслова, 1 прикметник.

5. Використовуючи ритмічний малюнок римівки, заданий на початку, кожна група складає власну римівку із використанням зазначених лексичних одиниць [50].

Методична доречність використання англійських скоромовок

Методична цінність скоромовки в процесі роботи над англійською вимовою полягає у її ефективному впливі на формування чистоти та якості вимовляння окремих звуків. Особливо суттєвим цей вплив є на учнів, які мають певні проблеми мовлення. Скоромовка виступає невід'ємною частиною роботи над дикцією, сприяє розвитку пам'яті та творчості кожної дитини.

Методисти Британської Ради наголошують, що носії мови з дитинства чують різного роду пісенний та віршований матеріал, який допомагає їм легко опанувати всі важливі елементи правильної вимови, а саме: окремі звуки, інтонацію, наголоси в словах та реченнях. Цікавою є методична порада використовувати скоромовки як челендж для дитини в процесі вивчення англійської мови. Вчитель може перетворити роботу над вимовою скоромовки на змагання, оскільки такий вид роботи завжди приносить учням радість та задоволення, що допомагає їм почуватися впевнено при розмові англійською [49].

Л. Мотузок у своїй методичній розробці «Скоромовки як засіб розвитку фонетичної компетенції на різних етапах вивчення англійської мови» наводить декілька етапів роботи над скоромовками.

1) Презентація скоромовки (вчитель двічі промовляє скоромовку, перший раз швидко, другий – повільно, що дає учням змогу зрозуміти правильну вимову звуків.

2) Робота над скоромовкою (можуть бути використані такі вправи, як знайди пару, посортуй звуки).

3) Закріплення, диференціація (розставити слова у правильному порядку і вимовити, пригадати скоромовку за малюнками, вгадати скоромовку за ключовими словами) [31].

К. Дюжаєва пропонує добірку скоромовок англійською мовою, які можуть бути використані на уроках англійської мови в процесі формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти (див. додаток В) [16].

Необхідно зазначити, що за умови одноразового повторення, скоромовка не матиме очікуваного методичного ефекту, тільки багаторазовий повтор скоромовки створює умови для спеціальної підготовки мовленнєвого апарату для правильної вимови англійських звуків. Це дає змогу артикуляційному апарату привчитися до швидкого темпу відтворення звуків. Методично доречним є перше беззвучне повторення скоромовки учнями, які відбувається тільки за рахунок роботи артикуляційного апарату без відтворення звуків. Наступним етапом є промовляння скоромовки вголос, спочатку у повільному, зручному для учня темпі, а вже потім багаторазове промовляння скоромовки із постійним збільшенням темпу, але із збереженням правильної вимови звуків.

На думку Н. Бачинської «педагогічна цінність скоромовки полягає не в смислового навантаженні чи оригінальних засобах художнього вираження, а в такому підборі й розстановці слів, вимова яких вимагає певних зусиль і сприяє виробленню дикції, правильної артикуляції, що підвищує культуру усного мовлення. Скоромовкам належить важлива роль, оскільки вони акцентують увагу до кожного вимовленого звука, слова, до ясності й чистоти мовлення» [1, с.11-12].

Л. Гречуха і Л. Струкова в своїй науковій статті «Інтернет ресурси як ефективне лінгводидактичне джерело: оглядовий аналіз» наводять детальний аналіз навчальних та методичних джерел, які можуть бути використані у

групових та індивідуальних заняттях з англійської мови. Автори окреслюють специфіку окремих корисних для навчання та викладання англійської лексики та граматики мережевих ресурсів, а також Інтернет-джерел, які пропонують корисні матеріали щодо розвитку фонетичної компетентності учнів [13].

Суттєву методичну допомогу в процесі формування фонетичної компетентності учнів надають інформаційні ресурси Британської ради для вивчення англійської мови. Так, ресурс Learn English Kids [61] є дуже потужним інструментом для роботи із учнями початкової школи. У розділі «Слухай і дивись» (Listen and Watch) можна знайти «Пісні» (Songs) з детальними розробками вправ і «Скоромовки» (Tongue twisters), які вчитель може використати для формування фонетичної компетентності учнів. Заслуговує на увагу ресурс Learn English Teens [62], який розрахований на підлітків. Для нашого дослідження цікавими є розділи «Музика» (Music), в якому представлені пісні, музика, фестивалі в світі, та розділ «Оповідання та вірші» (Short stories and Poems), який знайомить учнів із творами сучасних британських поетів і письменників.

Таким чином, підсумовуючи все вищевикладене, необхідно підкреслити, що інтеграція автентичного пісенного та віршованого матеріалу в процес навчання англійської мови з метою формування фонетичної компетентності учнів буде методично виправданою та доречною, якщо матеріал правильно підібраний, відповідає всім зазначеним критеріям, темі та меті уроку, а також задовольняє потреби учнів.

Висновки до розділу 2

У розділі проаналізовано роботи сучасних науковців та практиків, а саме психологів, педагогів та методистів, які багато років поспіль вивчають вплив музичних творів та віршованого матеріалу на ефективність вивчення іноземних мов, а також висвітлено власне бачення методичної доцільності використання

аутентичного пісенного та віршованого матеріалу для розвитку фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти.

1. В рамках дослідження ми дійшли висновку про соціокультурну цінність пісень та віршів англійською мовою, оскільки саме вони є провідником учня у мультилінгвальний та полікультурний світовий простір. Таким чином, використання на уроках англомовних пісень та віршів не тільки впливає на розвиток фонетичної компетентності, але й підвищує комунікативну та соціокультурну компетентності учнів, знайомить їх з елементами культури Великої Британії та США, при цьому формуючи толерантне ставлення та повагу до інших народів.
2. На основі здійсненого аналізу наукових джерел ми дійшли висновку, що аутентичний пісенно-віршований матеріал буде методично доцільним та виправданим, коли він ретельно відібраний вчителем на основі низки зазначених критеріїв, як-то комунікативна спрямованість, відповідність меті уроку та рівню володіння англійською мовою, простота, помірна швидкість, мелодія, яка запам'ятовується, культурологічна цінність та популярність.
3. У даному розділі розкрито методичну доцільність використання аутентичних матеріалів та запропоновано типи вправ із застосуванням музично-віршованого матеріалу для роботи з фонетичним аспектом англійської мови, серед яких базовими є вправи на рецепцію та репродукцію звуків, вдосконалення навичок правильної вимови і швидкості мовлення.
4. На нашу думку, робота з аутентичними віршам та піснями на уроках англійської мови активізує дію механізмів мимовільного запам'ятовування, що поступово готує учнів до здійснення говоріння як виду мовленнєвої діяльності. Окрім того, пісенний та віршований матеріал позитивно впливає на емоційну сферу учнів, підвищує

мотивацію до вивчення англійської мови, допомагає поповнити словниковий запас.

5. Сформована англомова фонетична компетентність передбачає правильно оформлені висловлювання та налагоджений мовленнєвий ритм, тому організація роботи з формування та розвитку фонетичної компетентності має бути систематичним і цілеспрямованим процесом.

РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА АПРОБАЦІЯ КОМПЛЕКСУ ВПРАВ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗА ДОПОМОГОЮ АУТЕНТИЧНИХ ВІРШІВ І ПІСЕНЬ

3.1 Комплекс вправ для формування англомовної фонетичної компетентності на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень (впроваджувальний етап)

В процесі дослідження нами було розроблено та запроваджено у навчальний процес закладу загальної середньої освіти комплекс вправ, спрямований на розвиток фонетичної компетентності учнів. Даний комплекс вправ має своїм основним фокусом використання пісенного та віршованого матеріалу й орієнтований на учнів 5 класу. Основною метою комплексу вправ є введення, тренування та закріплення альвеолярних звуків [t], [d]. Основною гіпотезою впровадження цього комплексу вправ є наступна. Після декілька разового застосування даного комплексу вправ з учнями 5 класу на уроках англійської мови, учні мають навчитися упізнавати, диференціювати та ідентифікувати звуки [t], [d].

Вправа 1.

Тип вправи: рецептивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (упізнавання звуків [t], [d] на рівні окремого слова)

Завдання: Listen and clap your hands when you hear words with sounds [t], [d]:
teacher, play, tasty, dish, pear, mother, trip, day, son, idea, song, animal, travel, shop, man, boy, tree, weather, dream, author, bed, room, bean, chair, tent, tailor, test, sofa, time, danger, pencil, cash, table, cook, delivery, tomato.

Пояснення до вправи: Ця вправа на розпізнавання звуків [t], [d] може бути модифікована в плані використання інших сигналів, як-то підняти руку або картку. Можна також запропонувати учням сигнальні картки двох кольорів,

якщо у слові є відповідний звук, учні піднімають зелену картку, якщо немає – червону. Ще одна опція – постав «лайк». Якщо учні чують відповідний звук у слові, піднімають долоню великим пальцем догори (ставлять «лайк»), якщо потрібний звук відсутній – показують «дизлайк», тобто піднімають долоню великим пальцем донизу.

Режим виконання: фронтальний

Контроль: безпосередній

Вправа 2.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (тренування звуків [t], [d] на базі вірша)

Завдання: Listen to me very attentively and pay attention to the sounds [t], [d].

Dance to your Daddy, my little ladies,

Dance to your Daddy, my little lamb

You should have a fish on a little dish,

Dance to your Daddy, my little ladies,

Dance to your Daddy, my little lamb.

Now, please repeat after me each line all together. Great job! Turn to your partner and take turns to read the poem from very beginning till the end.

Пояснення до вправи: При першому пред'явленні вчитель читає вірш повільно, акцентуючи увагу учнів на правильній вимові звуків [t], [d]. При другому пред'явленні вчитель читає вірш рядок за рядком, учні повторюють. Наступним етапом роботи над цією вправою є самостійне відтворення вірша, учні читають один одному, працюючи в парах. Вчитель слухає учнів рандомно, корегуючи фонетичні помилки у вимові звуків. Як варіант, вчитель може запропонувати комусь із учнів прочитати вірш уголос.

Режим виконання: фронтальний, робота в парах

Контроль: безпосередній

Вправа 3.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (складання власного вірша за зразком та його фонетична презентація)

Завдання: Take a card, if you can see letter T on the card, you will work in T-team, if there is letter D on your card, then you will be a member of D-team. Teams, take your sits together. On your tables you can see cards with two pairs of words. Work together in your group and make up a short poem using given pairs of words. Choose a presenter and present your poem to the whole class (див. додаток Г).

Bee – tree

Trip - jeep

Sad – bad

Dream – team

Пояснення до вправи: дана вправа не тільки спрямована на розвиток фонетичної компетентності учнів, але й розвиває їх креативний потенціал, оскільки учні самостійно складають вірш із запропонованих пар слів. Окрім того у цій вправі задіяні як нижчі, так і найвищі рівні Таксомномії Блума, оскільки учні в процесі роботи над завданням доходять до рівня креативності, тобто створення власного продукту діяльності. Як додаткову опцію, можна запропонувати учням оцінити вірші команди-суперника за заздалегідь запропонованими критеріями (останні можуть бути підготовлені вчителем або ж розроблені разом із класом). Такий елемент змагання суттєво підвищує мотивацію учнів до вивчення англійської мови.

Режим виконання: робота в міні-групах

Контроль: безпосередній

Вправа 4.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (зняття труднощів перед першим пред'явленням пісні)

Завдання: Have a look at the board (or PPt) and guess the meaning of some the words and phrases from the song according to the pictures. I read, you repeat after me and then guess the meaning. Now let's work in pairs, write down the words or

phrases under each picture, using stickers. Let's use Jamboard. The first one has been done for you. Here is a link.

Shine

Beg

Stop dead

Move

Pass by

Make you do it

Пояснення до вправи: дана вправа поступово вводить учнів у процес роботи із піснею (див. додаток Д), допомагає зняти лексичні та фонетичні труднощі та готує учнів до першого прослуховування пісні. Вправа виконується у два етапи. На першому етапі учні здогадуються про значення слів та словосполучень, фонетично відпрацьовують слова (див. додаток Е). На другому етапі учні працюють в парах, використовуючи віртуальну дошку Jamboard. За допомогою стікерів учні в режимі реального часу підписують слова та словосполучення під кожним малюнком. Ця вправа цікава тим, що паралельно із вивченням англійської мови, учні розвивають свої ІТ- навички (див. додаток Ж).

Режим виконання: фронтальний, робота в парах

Контроль: безпосередній

Вправа 5.

Тип вправи: рецептивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (ідентифікація звуку [d] при першому пред'явленні пісні)

Завдання: Listen to a song "Monkey Dance" and count how many times you hear the word "dance". Vote on Ticsider resource. Here is a link.

Пояснення до вправи: ця вправа може виконуватися як в індивідуальному режимі, так і в парах або міні-групах. Учні із задоволенням рахують слово "dance", але необхідно попередити їх, що це слово є не тільки в приспіві, але й в куплетах, що ускладнює задачу і змушує їх бути більш уважними. Відповіді фіксуються на платформі Ticsider, яка дає змогу як вчителю, так і учням побачити у режимі онлайн всі відповіді. Вправа розвиває навичку фонематичного слуху (див. додаток З).

Режим виконання: індивідуальний

Контроль: безпосередній

Вправа 6.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (диференціація звуків [t] [d] у потоці мовлення)

Завдання: Work in two groups. Listen to a song with the transcript to it, Group 1 – underline the words which have sound [t], Group 2 – underline the words which have sound [d]. Then write down all the words of your group on a Mentimeter resource. Filly we will see a word cloud. Any volunteers to read all the words in the cloud?

Пояснення до вправи: працюючи із цією вправою, учні вчаться диференціювати задані звуки, виокремлюючи слова з цими звуками із потоку мовлення (пісні). Окрім того, паралельно із розвитком фонетичної компетентності, робота в команді розвиває софт-навички учнів, а використання ресурсу Mentimeter для роботи зі словами – сприяє розвитку ІТ-навичок. Завершальним етапом вправи є відпрацювання вголос слів з так званої хмари, яку учні отримали в результаті своєї роботи з текстом пісні (див. додаток К).

Режим виконання: робота в групах

Контроль: безпосередній

Вправа 7.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (сегментація словосполучень та речень на окремі елементи мовлення)

Завдання: Listen to a fragment of the song with the transcript to it, write down the words that have only the first and last letters

Пояснення до вправи: вправа націлена на формування навички учнів сегментувати словосполучення та речення на окремі елементи мовлення. Учні працюють із фрагментом пісні з опорою на транскрипт до неї. Слова, які відпрацьовуються, в транскрипті мають лише першу та останню літеру та

мають обов'язково містити звуки [t] та/або [d]. Перевірка правильності виконання вправи відбувається в індивідуальному порядку, вчитель просить учнів за бажанням назвати слова, з якими вони працювали. За потреби відбувається корекція звуків (див. додаток Л).

Режим виконання: індивідуальний

Контроль: безпосередній

Вправа 8.

Тип вправи: рецептивно-репродуктивна, некомунікативна

Мета: формування фонетичної компетентності (диференціація звукової форми слова)

Завдання: Listen to a fragment of the song and choose from three options the transcription that corresponds to it, paying attention to the selected fragments. Read the chosen option.

1. [ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: əʊ əʊ əʊ aɪv 'nevə si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]
2. [səʊ ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]
3. [səʊ ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: əʊ əʊ əʊ aɪv 'nevə si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]

Пояснення до вправи: вправа виконується в індивідуальному режимі. Учням пропонується прослухати фрагмент пісні та обрати правильний варіант транскрипції з трьох запропонованих. Варіанти транскрипції можуть бути запропоновані як на індивідуальних картках, так і на екрані (див. додаток М).

Режим виконання: індивідуальний

Контроль: безпосередній

Вправа 9

Тип вправи: репродуктивно-продуктивна

Мета: формування фонетичної компетентності (відтворення звуків [t] [d] у потоці мовленні разом зі співаком)

Завдання: Let's sing the refrain of the song all together with the singer. First of all, let's read the refrain on the screen. Now, let's sing all together with a singer.

Пояснення до вправи: Вправа виконується у декілька етапів. На першому етапі вчитель разом із учнями відпрацьовує приспів пісні (групове та індивідуальне тренування звуків). На другому етапі учні співають приспів разом із співаком. Як варіант можна запропонувати учням змагання у групах на краще виконання приспіву (див. додаток Н).

Режим виконання: груповий

Контроль: безпосередній

Вправа 10

Тип вправи: репродуктивно-продуктивна

Мета: формування фонетичної компетентності (відтворення звуків [t] [d] у потоці мовленні без співака)

Завдання: Now it's high time for us to perform like real singers. Welcome to karaoke show. Let's sing the refrain of the song all together without a singer. Please, pay attention to the correct pronunciation of the words which have sounds [t] and [d]. Now it's time for a singing contest. Any volunteers?

Пояснення до вправи: Завершальна вправа комплексу, яка націлена на самостійне відтворення слів, які містять звуки, що тренуються. Вправа організована у форматі караоке-шоу. Спочатку учні співають приспів разом з опорою на текст на екрані, але без співака, потім вчитель пропонує учням організувати пісенне змагання. Учні по черзі за бажанням співають приспів (див. додаток Н).

Режим виконання: груповий (індивідуальний)

Контроль: безпосередній

3.2. Організація, проведення та інтерпретація результатів пробного навчання з розвитку фонетичної компетентності учнів на основі використання пісенно-віршованого матеріалу

З метою перевірки ефективності розробленого нами комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень нами було проведене пробне навчання. Таке навчання проводилось протягом жовтня-листопада 2022-2023 навчального року з учнями 5 класу Стебнівської гімназії Білоберізької сільської ради під час проходження виробничої педагогічної практики. Загальна кількість здобувачів освіти, що брали участь у пробному навчанні – 10 осіб. Вчитель англійської мови Федінчук Наталія Василівна проводила уроки з учнями 5 класу за навчально-методичним комплексом Prepare Ukrainian Edition НУШ 5 Level 1 авторів J.Kosta, M.Williams (Student's Book) [59] та G. Holcombe (Work Book) [55], який має ґрунтовну комунікативну й діяльнісну спрямованість, через залучення учнів до всіх видів мовленнєвої діяльності розвиває основні наскрізні уміння й компетентності, зазначені у Модельній навчальній програмі «Іноземна мова. 5-9 класи» авторів Зимомря І.М., Мойсюк В.А. та ін. для 5-6 класів закладів загальної середньої освіти [30].

Основною *метою* пробного навчання було перевірити ефективність використання розробленого комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень. Для його здійснення необхідно було вирішити такі завдання:

1) провести анкетування учнів 5 класу, щоб дізнатись їх ставлення до використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови за допомогою Google форми (див. додаток П);

2) за допомогою зрізу знань, проведеного до пробного навчання, дізнатися початковий рівень сформованості англомовних слухо-вимовних фонетичних навичок учнів 5 класу шляхом прослуховування автентичної пісні та перевірки вимови короткого вірша на тренування звуків «t», «d» (див. додаток Р);

3) провести апробацію розробленого нами комплексу вправ в умовах реального навчання;

4) здійснити контроль набутих фонетичних навичок і вмінь шляхом проведення зрізу знань після пробного навчання (див. додаток Р);

5) описати хід пробного навчання, проаналізувати отримані результати зрізів до проведення пробного навчання та після нього й надати методичні рекомендації щодо їх удосконалення.

Отже, згідно з методикою проведення порівняльного педагогічного експерименту [42, с. 130-131] практична частина нашого дослідження включає наступні етапи:

- 1) проведення анкетування;
- 2) проведення зрізу знань до пробного навчання;
- 3) проведення пробного навчання;
- 4) проведення зрізу знань після пробного навчання;
- 5) порівняння середнього показника наявних початкових фонетичних навичок до пробного навчання та сформованих фонетичних навичок після пробного навчання.

На першому етапі дослідження було проведене **анкетування** щодо ставлення учнів 5 класу до використання автентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови за допомогою Google форми (див. додаток П). За результатами тестування 90% учнів 5 класу подобається слухати/співати пісні, а також слухати/розповідати вірші, і тільки 1% опитуваних – прослуховувати аудіозаписи (див. питання 1 анкетування в додатку П). При цьому переважна більшість тих, хто навчається, (60% опитуваних) згідно питання 2 анкетування надає перевагу пісням та віршам про сім'ю та друзів, 20% – про тварин, 10% – про свята та 10% – про покупки відповідно (див. 2 питання анкетування в Додатку П).

Завдяки відповідям на питання 3 анкетування, було виявлено, що найбільш прийнятний спосіб використання пісень/віршів на уроці англійської мови – це хвилинка «відпочинку» в середині або наприкінці уроку (50% опитуваних), меншою популярністю користуються фонетична зарядка на

початку уроку (40%) та запам'ятовування нових слів та граматичних правил (10%).

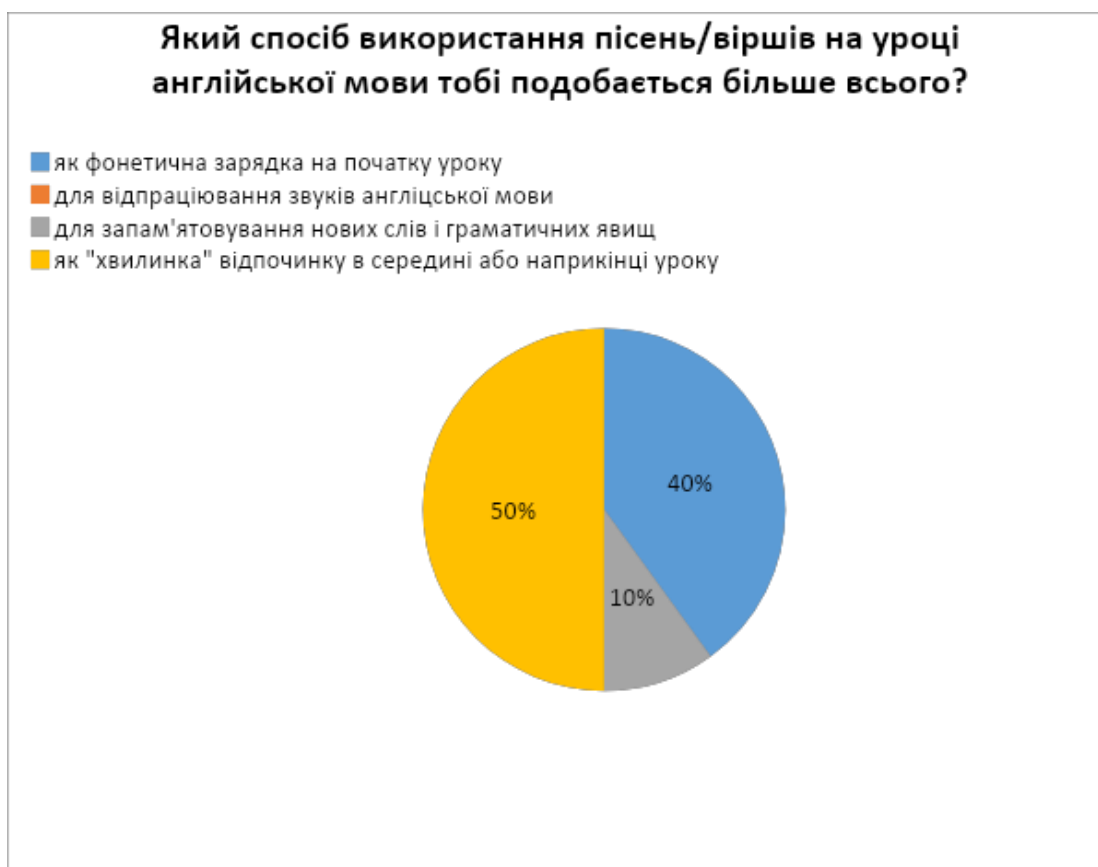

Рис. 1. Результати анкетування щодо використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови. Питання 3

На питання 4 анкетування «Як впливає на тебе використання вчителем на уроці англ мови пісень/віршів?» нам вдалося отримати наступні відповіді: покращує настрій, стимулює розвиток творчих здібностей, створює дружню атмосферу на уроці, допомагає відпочити (100% опитуваних); відволікає від вивчення важливого матеріалу/теми, заважає зосередитись на тому, що вивчається (0% опитуваних); ніяк не впливає (0% опитуваних).

За допомогою питання 5 анкетування ми намагалися дізнатися, як часто учні слухають англійські пісні на уроці англійської мови. Отримані результати свідчать про те, що 60% опитуваних слухають пісенний матеріал час від часу, 30% – рідко, 10% – ніколи. Що ж стосується питання 6 анкетування, то думки учасників тут розподілилися навпіл: 50% учасників опитування відповіли, що

вони працюють на уроці з англомовними віршами рідко, а інша половина школярів (50%) – час від часу.

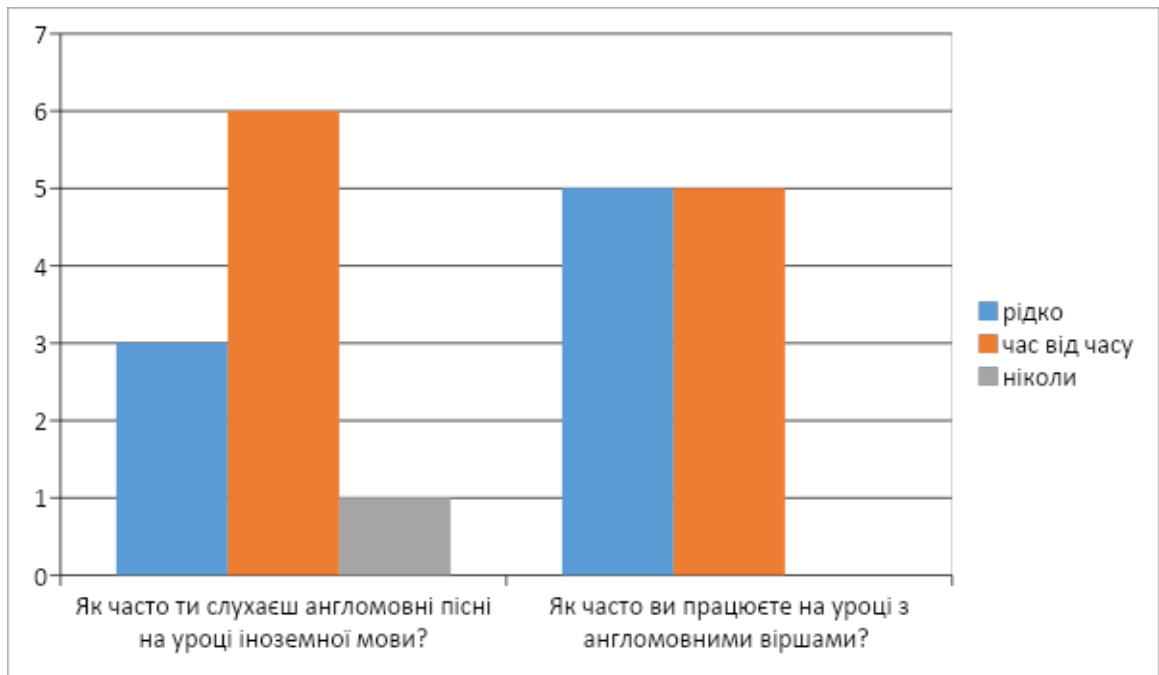

Рис. 2. Результати анкетування щодо використання автентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови. Питання 5-6

Таким чином, результати анкетування дали нам змогу виявити, що учні 5 класу позитивно ставляться до використання на уроках іноземної мови аутентичних пісень та віршів англійською мовою. При цьому зауважимо, що більшості з них подобаються твори про сім'ю та друзів. Окрім цього, використання іншомовного пісенно-віршованого матеріалу надає школярам можливість не тільки «відпочивати» в середині або наприкінці уроку або відпрацьовувати окремі фонемі під час фонетичної зарядки на початку уроку, але й покращує настрій, мотивує, розвиває творчі здібності, створює дружню атмосферу на уроці, перетворює вивчення складного матеріалу на цікаву й захоплюючу діяльність. Проте, результати вказують на той факт, що подібний матеріал на уроках англійської мови застосовується вчителем час від часу або рідко, що може вплинути на результат другого етапу нашого дослідження – проведення зрізу знань до пробного навчання. Схарактеризуємо його більш детально.

Під час зрізу знань, який проводився нами на початку виробничої практики в школі, ми вирішили перевірити в школярів наявний рівень розвитку наступних фонетичних навичок:

1) навички рецепції англомовних фонем – з метою виявити здатність учнів 5 класу сприймати на слух іншомовний пісенний матеріал. Для проведення цієї частини зрізу знань було використано аутентичну англомовну пісню «Last Christmas» виконавця George Michael (див. Task 1 у додатку П).

2) репродуктивно-продуктивної навички – з метою виявити здатність учнів коректно відтворювати прослухану римівку англійською мовою. Для проведення цієї частини зрізу знань було використано аутентичний англомовний вірш (див. Task 2 у додатку П).

Для проведення зрізу знань учням було запропоновано два завдання. Згідно першого завдання (Task 1 Додаток П), яке мало на меті виявити рівень розвитку англомовної рецептивної фонетичної навички, учні повинні були прослухати аутентичну пісню «Last Christmas» виконавця George Michael двічі та під час другого прослуховування підкреслити в тексті цієї пісні слова, що містять звуки «t» та «d». Згідно другого завдання (Task 2 Додаток П), яке мало на меті виявити рівень розвитку англомовної репродуктивно-продуктивної навички, учні повинні були послухати двічі вірш англійською мовою та повторити його.

Для оцінювання результатів наведеного зрізу були застосовані два **критерії перевірки**. З огляду на перший критерій навички рецепції англомовних фонем відповідали: *високому рівню*, якщо учень допустився 0-1 помилки під час виконання першого завдання (Task 1) зрізу знань; *середньому рівню* – 2-3 помилок; *низькому рівню* – 4 і більше помилок. З огляду на другий критерій репродуктивно-продуктивні навички сприйняття та відтворення вірша англійською мовою відповідали: *високому рівню*, якщо учень допустився 0-1 помилки під час виконання другого завдання (Task 2) зрізу знань; *середньому рівню* – 2-3 помилок; *низькому рівню* – 4 і більше помилок.

Зріз знань проводився нами двічі – 1) до початку пробного навчання та 2) після нього.

За результатами зрізу знань до початку пробного навчання за першим критерієм високий рівень навички рецепції англомовних фонем мають 3 особи (30% учнів), середній – 3 особи (30% учнів), низький – 4 особи (40% учнів); за другим критерієм високий рівень репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша англійською мовою мають 2 особи (20% учнів), середній – 2 особи (20% учнів), низький – 6 осіб (60% учнів). Наочно результати зрізу знань до початку пробного навчання представлені в гістограмі нижче.

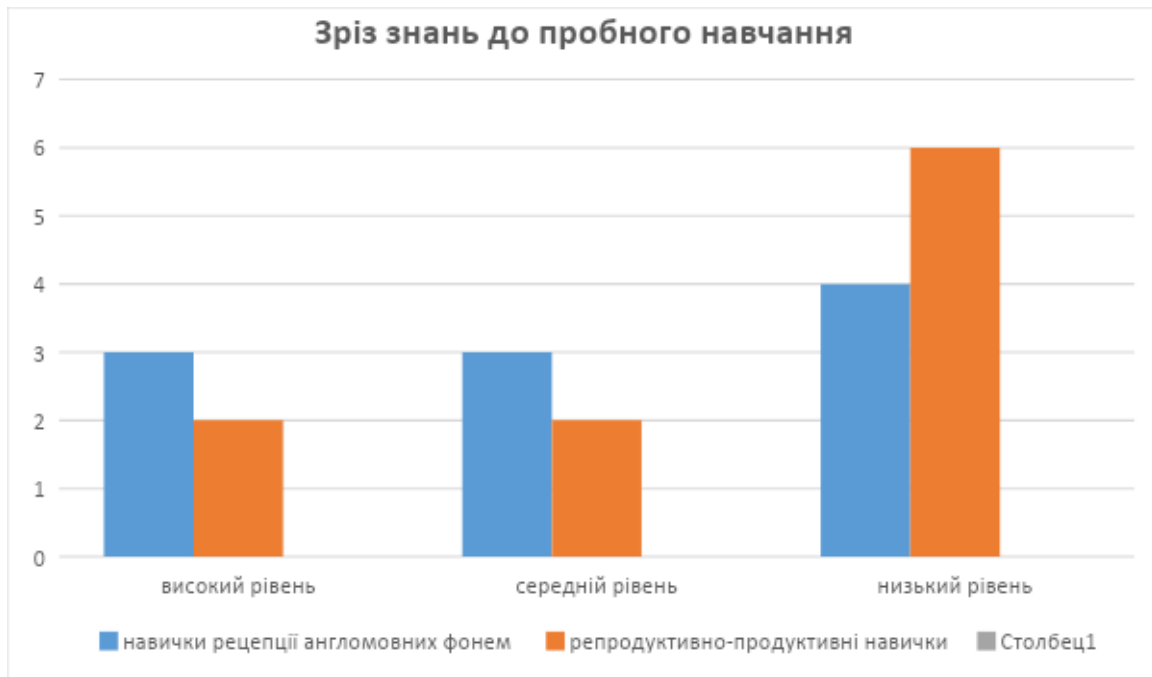

Рис. 3. «Рівень розвитку фонетичних навичок учнів до пробного навчання»

Розрахуємо середній показник якості розвиненості фонетичних навичок учнів за формулою:

$$\% \text{ ЯЗ} = (N_{\text{в}} + N_{\text{с}}) \times 100\% \div N, \text{ де}$$

% ЯЗ – відсоток якості знань (розвиненості навички),

$N_{\text{в}}$ – кількість учнів із високим рівнем знань (розвиненості навичок),

$N_{\text{с}}$ – кількість учнів з середнім рівнем знань (розвиненості навичок),

N – загальна кількість учнів у класі.

Тоді якість розвиненості навички рецепції англомовних фонем до початку пробного навчання складає $(3+3) \times 100 \div 10 = 60\%$, а якість розвиненості репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша до початку пробного навчання складає $(2+2) \times 100 \div 10 = 40\%$.

Такі результати свідчать про те, що учням важче сприймати на слух та відтворювати вірш англійською мовою ніж підкреслювати в тексті пісні слова з необхідними фонемами, оскільки репродуктивно-продуктивні навички є навичками більш високого порядку і потребують більшого часу та спеціально організованого навчання для їх засвоєння. Проаналізувавши місця в тексті англомовної пісні та римівки, де учнями була допущена найбільша кількість помилок, ми дійшли висновку, що в дітей викликали труднощі фрагменти, де мав місце процес асиміляції, артикуляції складних для вимови приголосних звуків, було вжито складні граматичні конструкції.

На третьому етапі дослідження відбувалося пробне навчання, під час якого було проведено апробацію розробленого нами комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень в умовах реального навчання. На основі співбесіди з дитячим колективом ми дізналися, що учні позитивно та із зацікавленістю сприймали запропоновані нами вправи, приймали активну участь у їх виконанні, продовжували співати пісні та тренувати правильну вимову віршованих творів, що вивчались, у позакласний час. Більше того зазначимо, що учасники пробного навчання стали краще розпізнавати необхідні фонемні в потоці мовлення; через постійне відпрацювання вимови на уроках менше труднощів викликала репродукція складних іншомовних слів та словосполучень. Шляхом виконання вправ запропонованого нами комплексу ми повторили артикуляційні особливості англійських голосних та приголосних звуків; закріпили використання механізму аспірації, зв'язуючого «r» (linking "r"), loss of plosion, lateral plosion, nasal plosion, асиміляції англійських

приголосних, редукції і елізії голосних у зв'язному мовленні; намагалися попередити основні помилки у вживанні зазначених фонетичних явищ.

На четвертому етапі дослідження (заключному) ми знов провели зріз знань, який мав на меті оцінити рівень сформованості англомовних рецептивних (Task 1) і репродуктивно-продуктивних (Task 2) фонетичних навичок учнів після пробного навчання. Під час зрізу після пробного навчання було використано ті самі завдання з Додатку П, що і в зрізі знань до пробного навчання.

За результатами зрізу знань після проведеного пробного навчання за першим критерієм високий рівень навички рецепції англомовних фонем мають 4 особи (40% учнів), середній – 4 особи (40% учнів), низький – 2 особи (20% учнів); за другим критерієм високий рівень репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша англійською мовою мають 3 особи (30% учнів), середній – 3 особи (30% учнів), низький – 4 особи (40% учнів). Наочно результати зрізу знань після пробного навчання представлені в гістограмі нижче.

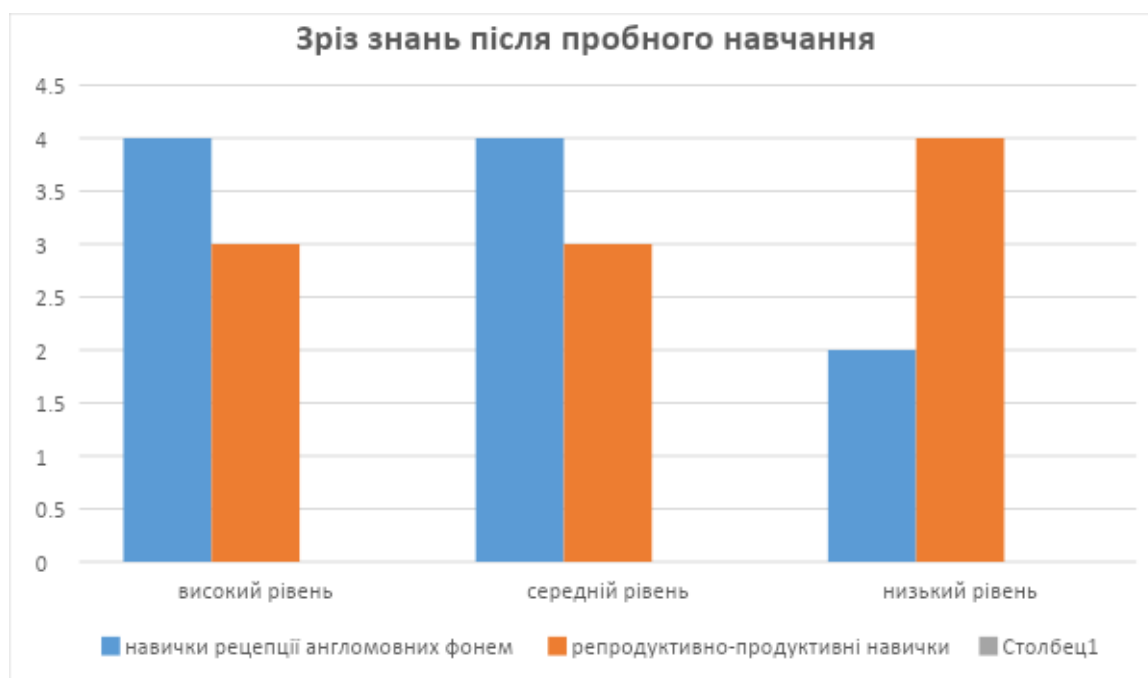

Рис. 4. Рівень розвитку фонетичних навичок учнів після пробного навчання

Тоді якість розвиненості навички рецепції англомовних фонем після проведеного пробного навчання складає $(4+4) \times 100 \div 10 = 80\%$, а якість розвиненості репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша після проведеного пробного навчання складає $(3+3) \times 100 \div 10 = 60\%$. Тобто, у порівнянні зі зрізом знань до пробного навчання спостерігаємо підвищення якості розвиненості навички рецепції англомовних фонем та якості розвиненості репродуктивно-продуктивної навички на 20%.

Отже, результати контрольного зрізу після пробного навчання свідчать про те, що рівень розвитку навички рецепції англомовних фонем підвищився у порівнянні зі зрізом до пробного навчання: з 10 учасників пробного навчання 4 мають високий рівень розвитку рецептивної навички, що на 1 учня більше, ніж під час зрізу знань до пробного навчання; 4 – середній рівень розвитку рецептивної навички, що на 1 учня більше, ніж під час зрізу знань до пробного навчання; 2 – низький рівень розвитку рецептивної навички, що на 2 учня менше ніж під час зрізу знань до пробного навчання.

Рівень розвитку репродуктивно-продуктивної фонетичної навички теж підвищився у порівнянні зі зрізом до пробного навчання: з 10 учасників пробного навчання 3 мають високий рівень розвитку вказаної навички, що на 1 учня більше, ніж під час зрізу знань до пробного навчання; 3 – середній рівень розвитку вказаної навички, що на 1 учня більше, ніж під час зрізу знань до пробного навчання; 4 – низький рівень розвитку вказаної навички, що на 2 учні менше, ніж під час зрізу знань до пробного навчання. Таким чином, це нам надає можливість стверджувати наступне: кількість помилок при виконанні завдань зрізу знань після проведення пробного навчання хоч і не значно, але зменшилася за двома критеріями. Такий результат свідчить про позитивну динаміку у формуванні фонетичної компетентності школярів, проте обмежена кількість часу, яка відводиться на пробне навчання, не дозволяє зробити результати нашого дослідження більш суттєвими. Наочно така динаміка представлена на рис. 5 та 6 нижче.

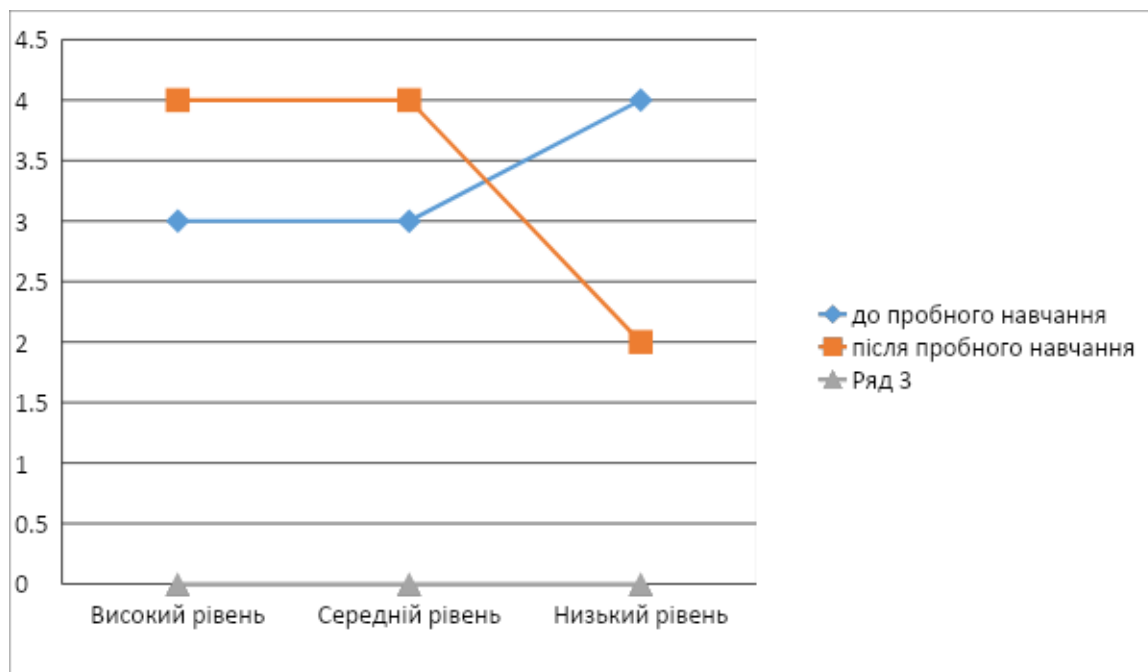

Рис. 5. Динаміка розвитку навички рецепції англомовних фонем до та після пробного навчання.

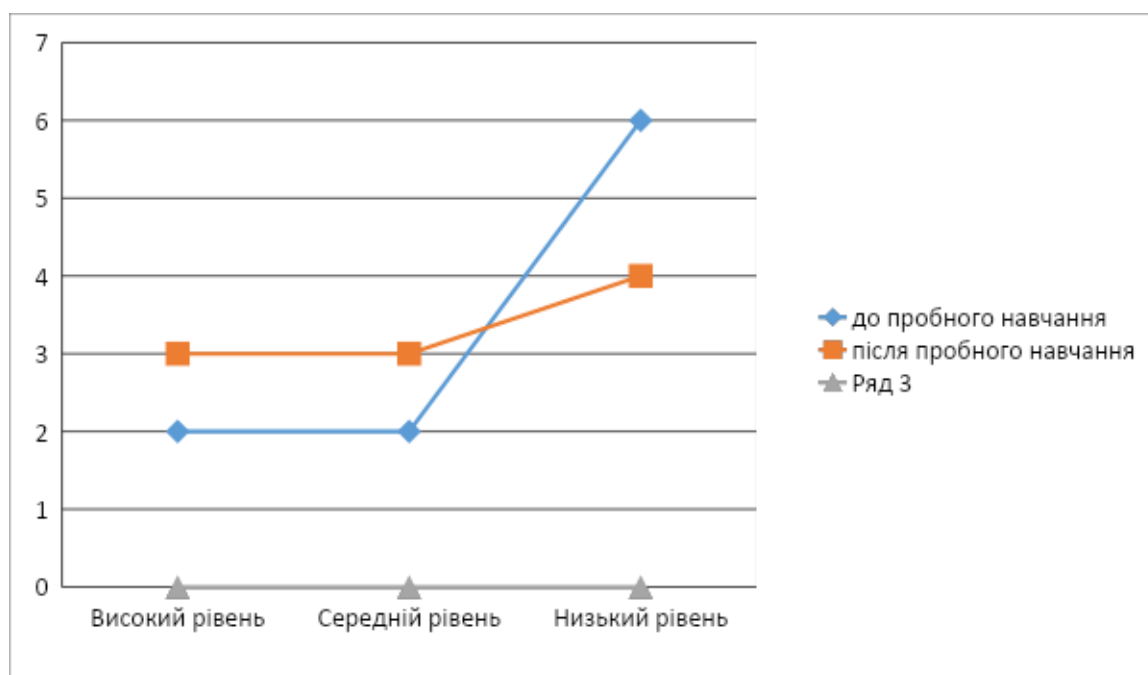

Рис. 6. Динаміка розвитку репродуктивно-продуктивної навички до та після пробного навчання.

Варто відмітити, що індивідуальні показники розвитку досліджуваних фонетичних навичок також зросли після проведення пробного навчання. У Таблиці 1 (Додаток С) представлена кількість помилок, яку допустив кожний учень, виконуючи завдання зрізу знань до та після пробного навчання.

Наприклад, згідно з цією таблицею, учень 1 в ході виконання двох завдань зрізу знань до пробного навчання припустився 2 помилок; в ході виконання двох завдань зрізу знань після пробного навчання – 0 помилок, тобто на 2 помилки менше (див. додаток С).

Дані, наведені вище, дозволяють нам зробити висновок про ефективність пробного навчання, адже середній показник остаточних знань (якість розвиненості рецептивної та репродуктивно-продуктивної фонетичної навички після пробного навчання) вище середнього показника початкових знань (якості розвиненості рецептивної та репродуктивно-продуктивної фонетичної навички до пробного навчання) на 20%.

3.3 Методичні рекомендації з імплементації комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів на основі аутентичних віршів і пісень

Методичні рекомендації було розроблено з урахуванням даних, отриманих нами під час пробного навчання з імплементації комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності учнів на основі аутентичних віршів і пісень. Також в основу методичних рекомендацій було покладено аналітичні та статистичні дані, отримані після інтерпретації результатів навчання.

Необхідно зазначити, що формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти є невід'ємним аспектом не тільки вивчення англійської мови, але й педагогічного процесу в цілому. Фонетика англійської мови – це перше, з чим стикаються учні, коли починають вивчати англійську мову, саме фонетична сторона аудіювання та говоріння заслуговує на посилену увагу з боку вчителя. В процесі формування фонетичної компетентності можуть виникати певні труднощі, пов'язані із особливостями звучання голосних та приголосних звуків в різних комбінаціях та позиціях, налаштуванням правильної артикуляції звуків та інтонації. Таким чином,

пропонуємо наступні методичні рекомендації формування фонетичної компетентності на основі використання аутентичних пісень та віршів.

1. Теоретичне повторення вимови звуків англійської мови в різних позиціях, оскільки наявність в учнів міцних знань фонетичних явищ і закономірностей їх функціонування виступає однією з передумов швидкого і ефективного формування фонетичних навичок.
2. Ознайомлення учнів зі звуками, навчання їх правильної вимови та постійне тренування фонетичної сторони мовлення на основі використання набутих фонетичних навичок в усному мовленні. Практичним застосуванням цієї рекомендації є акцент на використанні рецептивних, рецептивно-репродуктивних, некомунікативних вправ.
3. Ретельний відбір аутентичних пісень та віршів на основі чітко визначених критеріїв, а саме врахування вікових особливостей учнів, їх рівня володіння мовою, актуальність та інформативність пісенно-віршованого матеріалу, комунікативна спрямованість, відповідність меті, культурологічна та лінгвокраїнознавча цінність.
4. Використання популярних та сучасних аутентичних віршів та пісень, оскільки саме це підвищує мотивацію учнів до вивчення англійської мови. Ті улюблені пісні, які вони слухають у повсякденному житті, стануть поштовхом до усвідомлення практичної цінності англійської мови. Вчитель не обов'язково повинен обирати пісні власноруч, учні – це найцінніше джерело для пошуку аутентичних матеріалів. Задача вчителя правильно відібрати пісні, запропоновані учнями, відповідно до зазначених вище критеріїв.
5. Наступна методична рекомендація щодо використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу для формування фонетичної компетентності учнів полягає в обов'язковій наявності ігрового елемента вправ. За умови врахування фізіологічних та психологічних особливостей дітей, гра сприяє емоційному розвантаженню, знімає напругу й втому,

учні навчаються вмотивовано та невимушено. Окрім того, ігрові моменти фонетичних вправ та елементи змагання створюють для учнів приємну атмосферу на уроці.

- б. Систематичність роботи над фонетичною стороною мовлення є обов'язковою умовою для вироблення автоматизму та сталості фонетичних навичок. Таким чином, часто повторюючи фонетичний матеріал, педагог додає певні деталі, розширює бачення дитини про вивчене, що сприяє кращому засвоєнню.

Отже, дотримання вчителем вищезазначених рекомендацій, на нашу думку, сприятиме підвищенню ефективності формування фонетичної компетентності учнів закладів загальної середньої освіти в процесі опанування англійської мови.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дослідження проаналізовано особливості організації, проведення та інтерпретації результатів пробного навчання з розвитку фонетичної компетентності учнів на основі використання пісенно-віршованого матеріалу. Так, основною метою пробного навчання була перевірка ефективності використання розробленого комплексу вправ. Дослідження відбувалося у декілька етапів: анкетування; зріз знань до пробного навчання; власне пробне навчання; зріз знань після пробного навчання; аналіз отриманих результатів.

1. Анкетування учнів виявило, що всі учні (100% респондентів) підтвердили, що вправи з використанням аутентичних пісень та віршів покращують їх настрій, стимулюють розвиток творчих здібностей, створюють дружню атмосферу на уроці, допомагають відпочити. Проте, більшість опитуваних наголосили на тому, що пісенно-віршований матеріал на уроках англійської мови застосовується вчителем час від часу або рідко.

2. Зріз знань, який проводився перед початком пробного навчання і після нього перевіряв рівень розвитку наступних фонетичних навичок: навички рецепції англомовних фонем та репродуктивно-продуктивної навички. Для оцінювання результатів наведеного зрізу були застосовані наступні критерії перевірки: високий рівень (учень припустився 0-1 помилки), середній рівень (2-3 помилок); низький рівень (4 і більше помилок). За результатами зрізу знань до початку пробного навчання якість розвиненості навички рецепції англомовних фонем до початку пробного навчання є 60%, а якість розвиненості репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша до початку пробного складає 40%. Такі результати свідчать про недостатній рівень сформованості репродуктивно-продуктивної фонетичної навички, розвиток якої потребує більшого часу та спеціально організованого навчання для її засвоєння.
3. Наступним етапом дослідження було пробне навчання, під час якого було проведено апробацію розробленого нами комплексу вправ для формування англомовної фонетичної компетентності на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень. Основною метою комплексу вправ є введення, тренування та закріплення альвеолярних звуків [t], [d]. Вправи, загальна кількість яких складає 10, переважно є рецептивними, рецептивно-репродуктивними, некомунікативними, репродуктивно-продуктивними. До кожної вправи додається детальна інструкція, яка супроводжується поясненнями щодо використання цієї вправи та додатками, вказано мету і тип вправи, зазначено режим її виконання, описані особливості здійснення контролю.
4. Зріз, проведений після пробного навчання, показав, що якість розвиненості навички рецепції англомовних фонем після проведеного пробного навчання складає 80%, а якість розвиненості репродуктивно-

продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша після проведеного пробного навчання складає 60%. Тобто, у порівнянні зі зрізом знань до пробного навчання спостерігаємо підвищення якості розвиненості навички рецепції англомовних фонем та якості розвиненості репродуктивно-продуктивної навички на 20%. Отримані дані дозволяють нам зробити висновок про ефективність пробного навчання.

5. Аналітичні та статистичні дані отримані після інтерпретації результатів пробного навчання було покладено в основу розроблених нами методичних рекомендацій щодо формування англомовної фонетичної компетентності учнів на основі аутентичних віршів і пісень. На нашу думку в процесі роботи з аутентичними піснями та віршами вчителю варто звертати увагу на теоретичне повторення вимови звуків англійської мови в різних позиціях, постійне тренування фонетичної сторони мовлення, ретельний відбір аутентичних пісень та віршів на основі чітко визначених критеріїв, використання переважно популярних та сучасних автентичних віршів та пісень, наявність ігрового елемента у фонетичних вправах та систематичність роботи над фонетичною стороною мовлення.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі досліджено ефективність формування англомовної фонетичної компетентності учнів 5 класу середньої школи за допомогою розробленого нами комплексу вправ на базі використання англомовних аутентичних віршів і пісень. Комплекс вправ пройшов апробацію під час пробного навчання, яке проводилось у Стебнівській гімназії Білоберізької сільської ради. Узагальнення результатів наукового пошуку дає змогу зробити наступні висновки.

1. Під час роботи над першим розділом було досліджено теоретичні основи формування англомовної фонетичної компетентності як невід'ємної складової іншомовної комунікативної компетентності. В результаті ми дійшли висновку, що *англомовна фонетична компетентність* являє собою здатність учня до сприйняття, розуміння та коректного відтворення висловлювання англійською мовою, що ґрунтується на знаннях нормативного складу фонетичних елементів іноземної мови, сформованих слухо-вимовних і ритміко-інтонаційних навичках, фонетичних вміннях. Отже, її складниками є фонетичні знання, навички та вміння, успішне формування яких неможливе без 1) урахування вікових психофізіологічних особливостей учнів 5 класу (формування логічної пам'яті, перехід до абстрактного мислення, прагнення до самостійності, імітативні здібності); 2) усвідомлення взаємозв'язку психологічних процесів іншомовного мовлення (сприйняття, розуміння та відтворення); 3) поєднання традиційних методичних підходів до формування англомовної фонетичної компетентності і сучасних технологій навчання.

2. Під час роботи над другим розділом дослідження шляхом аналізу психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури з тематики дослідження доведено методичну універсальність використання аутентичних англомовних пісень, віршів, римівок і скоромовок, а саме – можливість їх застосовувати в якості фонетичної зарядки та хвилинок «відпочинку», для розширення словникового запасу учнів, закріплення нового граматичного

матеріалу, оволодіння навичками іншомовної вимови, відпрацювання артикуляції іншомовних фонем, розвитку умінь аудіювання, підвищення мотивації учнів, позитивного впливу на їх емоційну сферу, підготовки школярів до здійснення говоріння як виду мовленнєвої діяльності. Окрім того, з'ясовано, що проаналізований пісенно-віршований матеріал несе соціокультурну цінність, оскільки відображає різні сторони культури англomовної нації, історичні події, ставлення до життя та життєвих обставин, народні традиції і особливості міжнаціональних відносин. Таким чином, очевидним стає той факт, що застосування подібного матеріалу на уроках англійської мови не тільки позитивно впливає на розвиток фонетичної компетентності здобувачів освіти, але й підвищує їх комунікативну та соціокультурну компетентність.

Інтеграція розглянутого англomовного пісенно-віршованого матеріалу в навчальний процес є методично виправданою й доречною за умови, що він правильно відібраний, відповідає потребам учнів, задовольняє наступним критеріям: комунікативна спрямованість, відповідність меті уроку та рівню володіння англійською мовою, простота, помірна швидкість, мелодія, яка запам'ятовується, культурологічна цінність та популярність.

3. Під час роботи над третім розділом дослідження представлено комплекс вправ для формування англomовної фонетичної компетентності учнів 5 класу на базі використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу, який складається з 10 вправ, спрямованих на рецепцію, репродукцію та продукцію альвеолярних звуків [t], [d], вдосконалення навичок правильної вимови і швидкості мовлення. Нами було висунуто гіпотезу, що застосування даного комплексу на уроках англійської мови допоможе учням навчитися упізнавати, диференціювати та ідентифікувати звуки [t], [d].

4. Експериментально-дослідна апробація розробленого комплексу вправ проводилася під час пробного навчання і включала наступні етапи: анкетування; зріз знань до пробного навчання; власне пробне навчання; зріз знань після пробного навчання; аналіз отриманих результатів. Ефективність

комплексу вправ визначалася за допомогою порівняння результатів зрізу знань до пробного навчання та після нього. Отримані дані дали підстави вважати, що якість розвиненості навички рецепції англомовних фонем після проведеного пробного навчання складає 80%, а якість розвиненості репродуктивно-продуктивної навички сприйняття та відтворення вірша після проведеного пробного навчання складає 60%. Тобто, у порівнянні зі зрізом знань до пробного навчання спостерігаємо підвищення якості розвиненості навички рецепції англомовних фонем та якості розвиненості репродуктивно-продуктивної навички на 20%. Отримані дані підтверджують висунуту нами гіпотезу та дозволяють зробити висновок про ефективність пробного навчання із застосуванням розробленого нами комплексу вправ.

5. Робота з інтерпретації результатів пробного навчання дає підґрунтя для створення методичних рекомендацій, згідно з якими формування англомовної фонетичної компетентності на основі використання аутентичних пісень та віршів – це системний і цілеспрямований процес, успішність якого досягається за умови теоретичного повторення вимови звуків англійської мови в різних позиціях, постійного тренування фонетичної сторони мовлення, ретельного відбору аутентичних пісень та віршів на основі чітко визначених критеріїв, використання переважно популярних та сучасних аутентичних віршів та пісень, наявності ігрового елемента у фонетичних вправах та систематичності роботи над фонетичною стороною мовлення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективним напрямом подальшої роботи з удосконалення фонетичної компетентності учнів 5 класу може стати розробка комплексу вправ, спрямованих на рецепцію та репродукцію звуків [s], [z], [f], [v], [r] та інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинська Н. Лінгвістичні особливості англійських фольклорних текстів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Філологія*. 2015. № 18, т. 2. С. 11-14.
2. Беляєва О. Адаптація дітей у 1, 5, 10 класах / упоряд. Т. Червонна. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Бігич О. Б. Сучасні підходи до формування іншомовної фонетичної компетентності в загальноосвітньому навчальному закладі. *Сучасні тенденції фонетичних досліджень* : зб. матеріалів круглого столу, 12 травня 2017р. Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», 2017. С. 154-157.
4. Білоус Г. Г. Пісні, які мотивація до вивчення іноземної мови. *Освітній Інтернет навігатор*. 2021. URL: <http://oin.in.ua/pisni-yak-motyvatsiya-dlya-vyvchennya-inozemnoyi-movy/>.
5. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.
6. Бортник В. М. Використання сучасних методів навчання у процесі формування іншомовної фонетичної компетентності учнів початкової школи. *Андрогогічний вісник*. Житомир : Вид. ЖДУ ім. І.Франка, 2019. Вип. 10. С. 96-101. URL: http://library.zu.edu.ua/andragogichniyi_visnyk.html.
7. Брик Т. О., Петренко О. Є. Пісні як додатковий засіб мотивації при вивченні англійської мови курсантами ВВНЗ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. *Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки* : Збірник наукових праць. 2013. Вип. 22. С. 68-73.
8. Войналович Л. П., Андрушко Т. В. Особливості формування фонетичної компетентності на уроках іноземної мови в початковій школі. *Збірник наукових*

- робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. 2020. С. 102-107. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31486/>.
9. Волікова М. М. Сутність понять «компетенція» та «компетентність» в науковому дискурсі. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Сер. Педагогічні науки*. 2019. Вип. 5 (161). С. 37-43. DOI: 10.5281/zenodo.3667121.
10. Волкова І. В. Сутність мовних компетентностей та їх проєкція на методіку навчання мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2017. Вип. 67. С. 73–76. DOI: 10.25264/2519-2558-2017-67-73-76.
11. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. *Вища освіта України*. 2008. №3. С. 23-30. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/324272272.pdf>.
12. Гончаренко О. М. Навчання фонетичного матеріалу іспанської мови в середніх навчальних закладах. *Печатное слово*. Херсон : Изд-во ХГУ, 2006. № 3/20. С. 18-22. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/470>.
13. Гречуха Л., Струкова Л. Інтернет ресурси як ефективне лінгводидактичне джерело: оглядовий аналіз. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. 2020. №2(78). С. 408-412.
14. Державний стандарт базової середньої освіти. Електронний ресурс. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>. <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>.
15. Деркач Ю. Я., Яблонська Р. Р. Пісня як ефективний засіб формування лексичних навиків на уроках англійської мови в початкових класах. *Молодий вчений*. 2021. №10(98). С.54-56.

16. Дюжаєва К. Скоромовки англійською мовою. *Вивчення мов. Сайт філологічних дисциплін* : веб-сайт. 2016. URL: <https://metodkabinet.pp.ua/skoromovki-na-angliyskiy-movi/>.
17. Дячок Н. В. Особливості фонетичної компетентності у підготовці майбутніх учителів іноземних мов. *Перспективи та інновації науки*. 2021. №2(2). С. 49-57. DOI: 10.52058/2786-4952 -2021-2(2)-49-57.
18. Єліна Н. К., Мельничук Т. В., Клименко Л. А. Використання пісенного матеріалу на уроках іноземної мови : метод. рекомендації. За ред. Ю. М. Несіна. Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2016. 50 с.
19. Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С., Унгурян І. К., Яковчук М. В. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти. 2021. 55 с. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/831/83118/Inoz_mov_5-9-kl_Zymomrya_ta_in_14_07.pdf.
20. Капітан Т. А. Роль пісні в процесі навчання англійської мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2018. Вип. 172. С. 236-239.
21. Козак Т. Особливості мовної політики Євросоюзу: мультилінгвістичний контекст. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2014. Вип. 5. С. 301–306. URL: https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/Vlu_fps_2014_5_34.pdf.
22. Козубовська І. В., Повідайчик О. С. Короткий тлумачний словник психолого-педагогічних термінів (для аспірантів і магістрів). Ужгород : Видавництво УжНУ «Говерла», 2021. 41с.
23. Костик Є. В. Проблема продукування іншомовного мовлення студентами нефілологічних факультетів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Філологія*. 2018. Вип. 3(71). С. 92-95. DOI: 10.25264/2519-2558-2018-3(71)-92-95.
24. Леонтян М. А. Поняття «компетенція» і «компетентність» у теорії освіти. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*

- комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер. Педагогіка. 2012. т. 188. Вип. 176. С. 73-75. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchduped_2012_188_176_18.
25. Лісова З. В. Культурологічний підхід до навчання іноземної мови. *Франкофонія в умовах глобалізації і полікультурності світу* : зб. тез II Міжнародної науково-практичної конференції, 19 березня 2020 р. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. С. 122-124. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/15640>.
26. Лозова О. М. Психологічні аспекти засвоєння іноземної мови : навч.-метод. посіб. Київ : Либідь, 2010. 143 с.
27. Мельник Т.В. Формування фонетичної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови. *Актуальні проблеми сучасної науки* : зб. наукових матеріалів ХЛІІ Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції, 6 квітня 2020 р. Вінниця. Ч.5. С. 53-56. URL: [https://www.researchgate.net/publication/341001142_Formuvanna_foneticnoi_komp etencii_studentiv_na_zanattah_z_inozemnoi_movi](https://www.researchgate.net/publication/341001142_Formuvanna_foneticnoi_komp_etencii_studentiv_na_zanattah_z_inozemnoi_movi).
28. Михайлова Л. М., Пагавам О. В., Проніна О.В. Словник термінів і понять сучасної освіти. За ред. Л. М. Михайлової. Сєверодонецьк, 2020. 194 с.
29. Модельна навчальна програма «Іноземна мова 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Редько В. Г. та ін. 2021. 42с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/Navchalni.prohramy/2021/14.07/Model.navch.prohr.5-9.klas.NUSH-poetap.z.2022/Inozemni.movy.5-9-kl/Inoz.mov.5-9-kl.Redko.ta.in.14.07.pdf>.
30. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.
31. Мотузок Л. Скоромовки як засіб розвитку фонетичної компетенції на різних етапах вивчення англійської мови. *Освітній проект «На урок»* : веб-сайт. 2021.

URL: <https://naurok.com.ua/skoromovki-yak-zasib-rozvitku-fonetichno-kompetenci-na-riznih-etapah-vivchennya-angliysko-movi-232768.html>.

32. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.

33. Овсієнко Л. М. Сутність понять "компетенція", "компетентність", "компетентнісний підхід", "якість освіти" у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Донбасу*. 2013. №2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2013_2_32.

34. Павлишин Г. Я. Модуль формування іншомовної фонетичної компетенції у студентів-медиків при професійно-орієнтованому вивченні англійської мови. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Педагогіка. Соціальна робота*. 2014. Вип. 30. С. 119-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2014_30_45.

35. Пасічник О. Вікові особливості учнів 5-6-х класів та їх вплив на добір змісту навчання іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. 2020. № 25. С. 88-102. DOI: 10.32405/2411-1309-2020-25-88-102.

36. Парфьонова О., Сукнов М. Труднощі формування фонетичної компетенції під час вивчення англійської мови у студентів технічних спеціальностей. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 47. Т. 3. С. 285-289.

37. Пилипенко О. Фонетичні ігри в англійській мові. *Всеосвіта* : веб-сайт. 2018. <https://vseosvita.ua/library/fonetichni-igri-v-anglijskij-movi-57104.html>.

38. Поскрипко Ю. А., Данченко О. Б. Компетенція і компетентність: консенсус. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № (3)55). С. 117–127. DOI: 10.31732/2663-2209-2019-55-117-127.

39. Редько В. Г. Засоби формування іншомовної комунікативної компетентності учнів початкової школи: результати емпіричних досліджень. *Проблеми сучасного підручника*. 2018. Вип. 20. С. 360-372. URL: https://lib.iitta.gov.ua/711263/1/Redko_Zasib_Communicative_Competence.pdf.

40. Словник термінів і понять з педагогіки вищої школи : посібник / Приходько В. В., Малий В. В., Галацька В. Л., Мироненко М. А. Дніпропетровськ. 2005. 181 с.
41. Сінельнікова Т. В. Психологічні особливості підлітків – активних користувачів соціальних мереж. *Наука і освіта*. 2014. №1. С. 50-55. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/5848/1/Sanelnikova.pdf>.
42. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с.
43. Тернієвська Є. Й. Особливості формування англомовної фонетичної компетенції учнів початкової школи. *Проблеми сучасної філології: лінгвістика, літературознавство, лінгводидактика* : зб. наук. праць, присвячений 25-річчю кафедри філологічних дисциплін. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2016. Вип. 9. С. 109-113.
44. Холод І. В. Методика викладання англійської мови : навч.-метод. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань : Візаві, 2018. 165 с.
45. Чухно О. А. Зміст професійної фонетичної компетентності майбутніх учителів в англійській мові після німецької. *Вісник запорізького національного університету. Педагогічні науки*. 2016. №2(27). С. 123-131.
46. Шеїна О. О. Використання поезії під час вивчення англійської мови. *Загальні аспекти інноваційного розвитку освітньої галузі в контексті міжнародного співробітництва України. General Aspects of Innovation Development of Education in the Context of International Cooperation of Ukraine* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 квіт. 2020 р. Миколаїв : МНАУ, 2020. С. 130-133.
47. Шишова Ю.І. Використання віршів та пісень на уроках англійської мови в класах НУШ в умовах змішаного та дистанційного навчання. *Всеосвіта* : веб-сайт. URL: <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-virsiv-ta-pisen-na-urokah-anglijskoi-movi-v-klasah-nus-v-umovah-zmisanogo-ta-distancijnogo-navcanna-419405.html> (дата звернення: 26.02.2021).

48. Що таке Таксономія Блума і як вона працює на уроці. *Освітня платформа «Критичне мислення»* : веб-сайт. URL: <https://www.criticalthinking.expert/user-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuye-na-urotsi/> (дата звернення: 04.11.2017).
49. Як зробити навчання дитини більш цікавим? *Британська рада в Україні* : веб-сайт. URL: <https://www.britishcouncil.org.ua/blog/make-child-english-learning-more-fun> (дата звернення: 03.09.2020).
50. Armer S. Fun with Limericks. Web-site. 2021. URL: <https://ellii.com/blog/fun-with-limericks>.
51. Bsharat T. R. K., Barahmeh M. Y., Turkman J. M. H. The influence of music and educational songs on EFL students' achievement from their teachers' perspective in Jenin Region. *African Educational Research Journal*. 2021. Vol. 9(2). P. 728-738. DOI: 10.30918/AERJ.93.21.106ISSN: 2354-2160.
52. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Cambridge University Press. 2001. 265 p. URL: <http://assets.cambridge.org/052180/3136/sample/0521803136ws.pdf>.
53. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume. Council of Europe. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020, 278p. URL: www.coe.int/lang-cefr. <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.
54. English Language Assessment. *International language Standards* : web-site. URL: <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/cefr/>.
55. Holcombe G. Prepare for Ukraine 5 Work Book НУШ. Київ : ЛІНГВІСТ. 2022. 84 с.
56. Kanonidou E., Papachristou V. The Use of Songs, Lyrics and Poetry in EFL Teaching and in SLA: Students' and Teachers' Views. *Language in Focus: Contemporary Means and Methods in ELT and Applied Linguistics* : conference materials. Thessaloniki, Greece, May 2018. P. 1-19.

57. Khan S. Why and how to use a poem in ELT classroom. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*. 2020. № 7(3). P. 803-809.
58. Kirby A.L., Dahbi M., Surrain S. et al. Music Uses in Preschool Classrooms in the U.S.: A Multiple-Methods Study. *Early Childhood Education Journal*. 2022. DOI: 10.1007/s10643-022-01309-2.
59. Kosta J., Williams M. Prepare for Ukraine 5 Student's Book НУШ. Київ : ЛІНГВІСТ. 2022. 160с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1741-angliiska-mova-kosta-5-klas.html>.
60. Kuśnierek A. The role of music and songs in teaching English vocabulary to students. *World Scientific News*. 2016. № 43(1). P. 1-55.
61. Learn English Kids. *British Council* : web-site. URL: <http://learnenglishkids.britishcouncil.org>.
62. Learn English Teens. *British Council* : web-site. URL: <http://learnenglishteens.britishcouncil.org>.
63. Nadelson L., Soto E., Simpson S. et al. Using Music in Instruction to Teach Non-Music Content: Teachers' Perceptions and Practices from across the Curriculum. *American Research Journal of Humanities & Social Science*. 2020. Vol. 03, Issue 04. P. 15-29.
64. Shtogun O. English in rhymes. For children and teachers. *Освітній проєкт «На урок»* : веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/zbirka-rimivok-angliyskoyu-movoyu-52756.html>.
65. Syamsiah D. Using song as media in teaching English. *Linguistic : Jurnal Bahasa dan Sastra*. 2018. Vol. 3, No.1. P. 1-7. DOI: <http://dx.doi.org/10.31604/linguistik.v3i1.1-7>.

Abstract

Master's thesis on the topic "Development of English phonetic competence of secondary school students through the use of authentic poems and songs" deals with peculiarities of using authentic materials while developing students' phonetic competence. The author emphasizes that the analysis of the scientific literature on the topic proved that insufficient attention is paid to the study of the impact of authentic songs and poems on the effectiveness of students' phonetic competence development.

The aim of the Master's thesis is to develop a scientifically substantiated and experimentally proved sequence of activities for the development of students' phonetic competence through the use of authentic songs and poems. The paper presents the results of the analysis of the definition of "phonetic competence" and provides theoretical foundations of its formation. The author describes traditional methodical approaches to the development of students' phonetic competence; researches the impact of authentic songs and poems on the effectiveness of students' phonetic competence development; finds out the methodological rationale behind the integration of the authentic songs and poems into the process of learning and teaching English.

The author has designed a sequence of activities for the development of students' phonetic competence based on the use of authentic songs and poems. The effectiveness of the activities is evaluated during the experimental teaching and proved by the obtained results. Methodological recommendations for using authentic songs and poems in the process of students' phonetic competence development are provided.

Key words: phonetic competence, authentic materials, songs, poems, sequence of activities, English language.

Додаток А

They call me Little Sleepy Head!

I yawn at work! I yawn at play!

I yawn and yawn and yawn all day!

Them take my sleepy yawns to bed!

That's why they call me Sleepy Head!

Додаток Б

Схема роботи з римівкою Єдварда Ліра (за Сімоною Армер)

Римівка

There was an Old Man with a beard,
 Who said, "It is just as I feared! —
 Two owls and a hen,
 Four larks and a wren,
 Have all built their nests in my beard!"
 (Edward Lear, 1920)

Team 1

n: boy, soup, New York
 v: fall, flow
 a: silver

Students' work

There once was a boy from New York
 Who ate all his soup with a fork
 Falling rivers of brine
 Flowed through silver tines
 Splattering everything with pork!

Додаток В

Приклади скоромовок

[æ]

A black cat sat on the map

And ate a fat rat.

[ei]

My name is Ann.

Her name is Man.

His name is Ben.

Say it again.

[b]

A big black bug bit a big black bear

A big black bear bit a big black bug.

[k]

I can walk

I can talk

I can hear

I can see

I can jump

I can swim

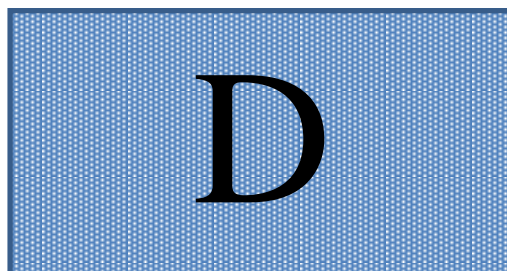
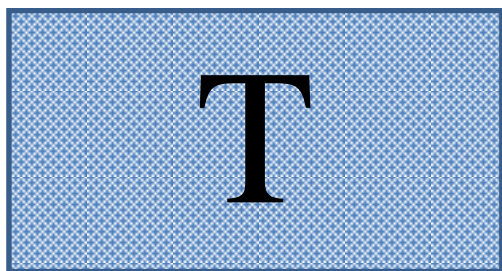
I can run

This is fun.

З повним переліком скоромовок за алфавітним покажчиком можна ознайомитися за покликанням <https://metodkabinet.pp.ua/skoromovki-na-angliyskiy-movi/>

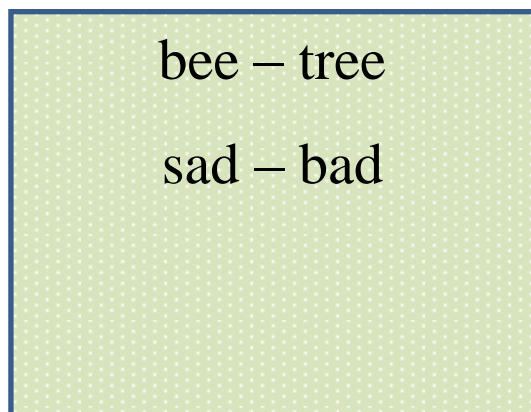
Додаток Г

Приклади карток для розподілу учнів на групи

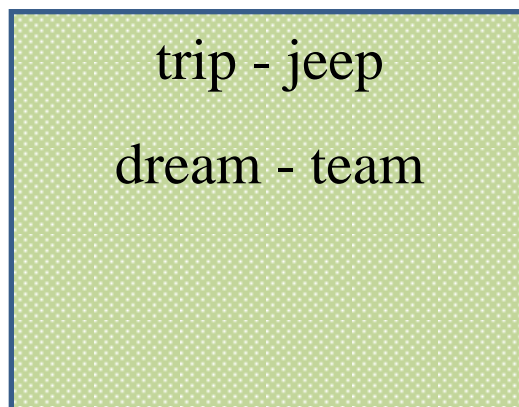

Приклади карток для складання вірша

Команда 1

Команда 2

Додаток Д

Monkey Dance

They say, oh my god, I see the way you shine
 Take your hands, my dear, and place them both in mine
 You know you stopped me dead while I was passing by
 And now I beg to see you dance just one more time
 Ooh I see you, see you, see you every time
 And, oh my, I, I, I like your style
 You, you make me, make me, make me wanna cry
 And now I beg to see you dance just one more time

So they say
 Dance for me
 Dance for me
 Dance for me oh oh oh
 I've never seen anybody do the things you do before
 They say
 Move for me
 Move for me
 Move for me ay ay ay

And when you're done, I'll make you do it all again

I said, oh my god, I see you walking by
 Take my hands, my dear, and look me in my eyes
 Just like a monkey I've been dancing my whole life
 But you just beg to see me dance just one more time
 Ooh I see you, see you, see you every time
 And, oh my, I, I, I like your style
 You, you make me, make me, make me wanna cry
 And now I beg to see you dance just one more time

So they say
Dance for me
Dance for me
Dance for me oh oh oh
I've never seen anybody do the things you do before
They say
Move for me
Move for me
Move for me ay ay ay
And when you're done, I'll make you do it all again

They say
Dance for me
Dance for me
Dance for me oh oh oh
I've never seen anybody do the things you do before
They say
Move for me
Move for me
Move for me ay ay ay
And when you're done, I'll make you do it all again

They say
Dance for me
Dance for me
Dance for me oh oh oh
I've never seen anybody do the things you do before
They say
Move for me
Move for me
Move for me ay ay ay

And when you're done, I'll make you do it all again

They say

Dance for me

Dance for me

Dance for me oh oh oh

I've never seen anybody do the things you do before

They say

Move for me

Move for me

Move for me ay ay ay

And when you're done, I'll make you do it all again

All again

Taken from: <https://www.youtube.com/watch?v=q0hyYWKXF0Q>

Додаток Е

Shine		
Stop dead		
Pass by		
Beg		
Move		
Make you do it		

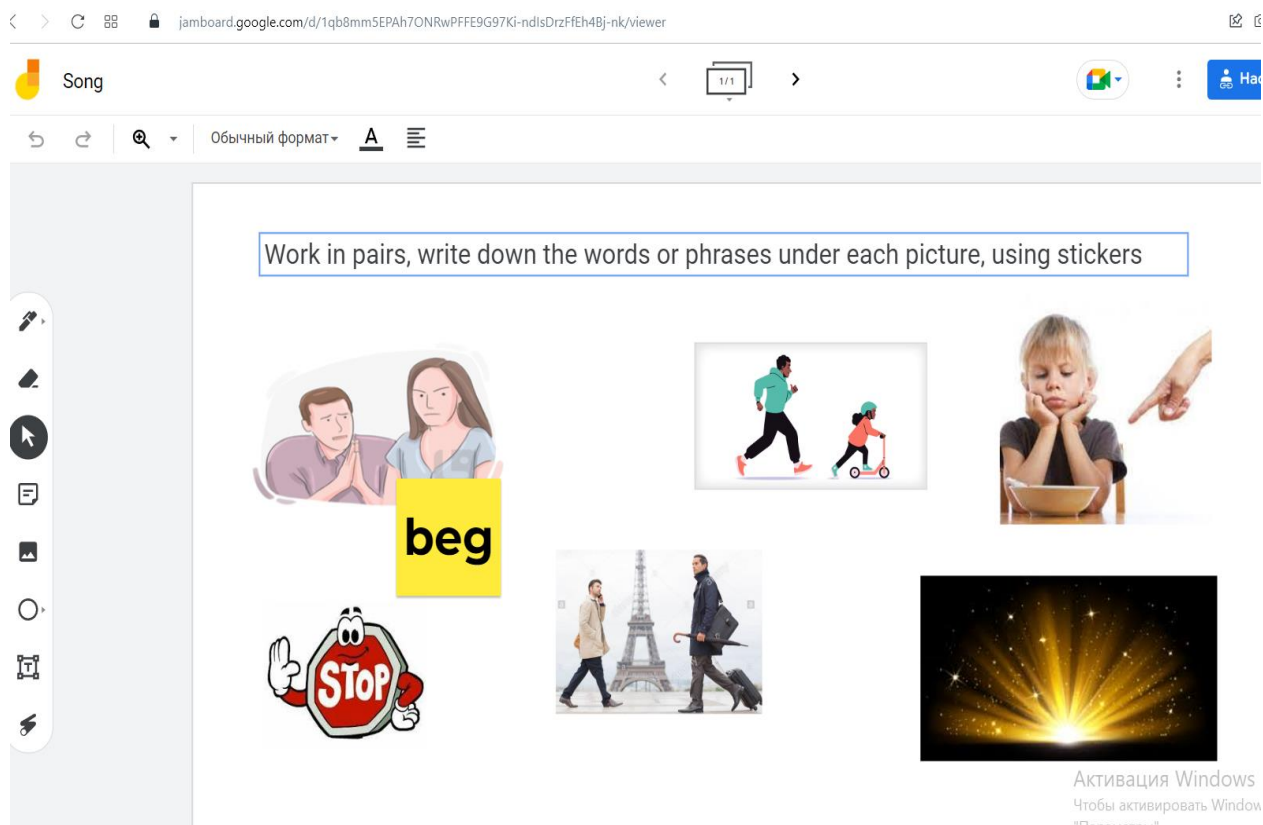
Додаток Ж

jamboard.google.com/d/1qb8mm5EPAh7ONRwPFFE9G97Ki-ndIsDrzFfEh4Bj-nk/viewer

Song

Обычный формат

Work in pairs, write down the words or phrases under each picture, using stickers

The Jamboard interface displays a collaborative workspace. At the top, a text box contains the instruction: "Work in pairs, write down the words or phrases under each picture, using stickers". Below this, several images are arranged for a matching activity:

- An illustration of a man and a woman with their hands clasped in prayer, with a yellow sticker containing the word "beg" placed over them.
- An illustration of a man running and a child on a scooter.
- A photograph of a young child sitting at a table with their head on their hands, looking sad, with a hand pointing towards them.
- A cartoon character of a red stop sign with a face and arms, holding a red apple.
- A photograph of two men walking past the Eiffel Tower in Paris.
- A photograph of a bright yellow starburst light effect.

Активация Windows
Чтобы активировать Windows
"Параметры"

<https://jamboard.google.com/d/1qb8mm5EPAh7ONRwPFFE9G97Ki-ndIsDrzFfEh4Bj-nk/edit?usp=sharing>

Додаток 3

www.tricider.com/admin/2ntJkFxJ21B/8Mx9AGMFCnh

+ Create new tricision Login -

How many times have you heard the word "dance" in the song?

14 days left
change deadline

Add a description

Share and Invite

Subscribe to updates

Ideas

Pros and cons

Votes

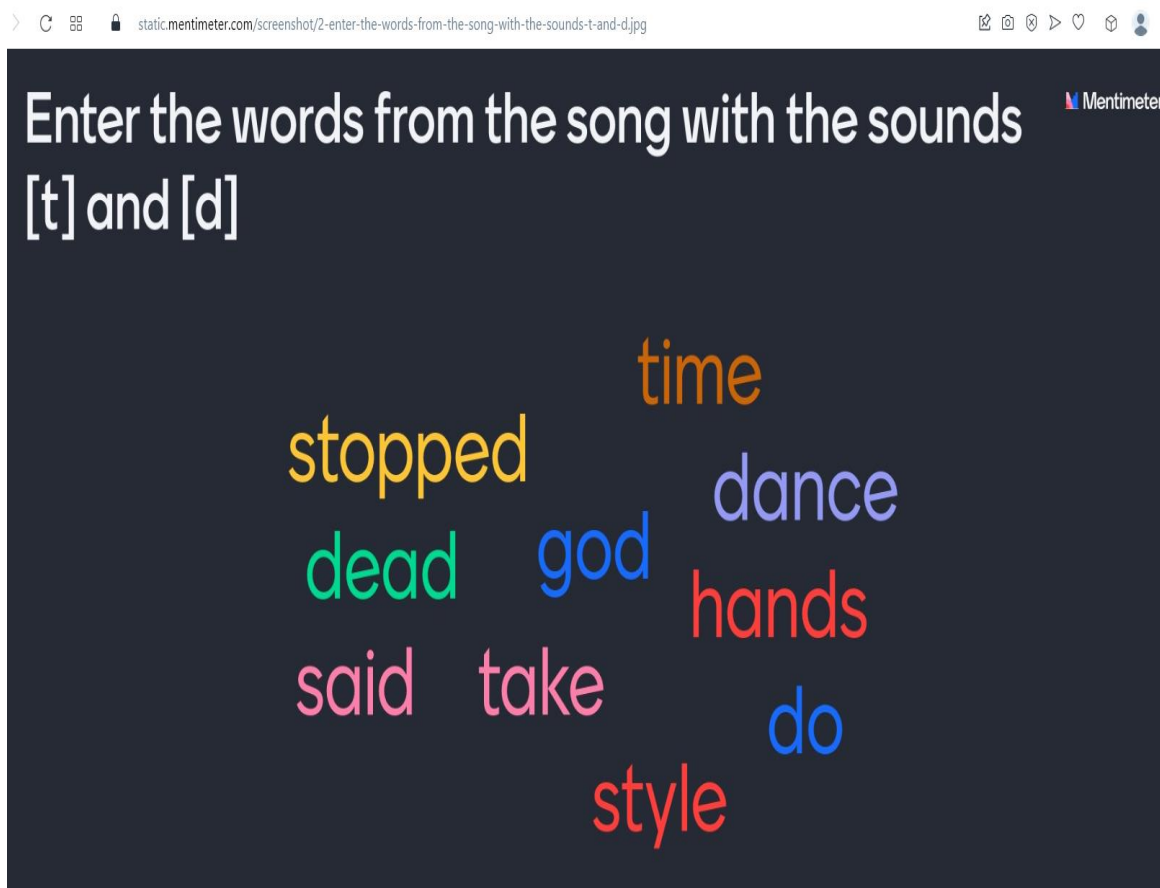
No ideas yet...

Add idea

← Be the first to propose an idea!

<http://www.tricider.com/brainstorming/2ntJkFxJ21B>

Додаток К

<https://www.menti.com/alms35a2beya>

Додаток Л

Monkey Dance

They say, oh my god, I see the way you shine
T_ _e your hands, my **d_ _r**, and place them both in mine
 You know you **s_ _ _ _ _d** me dead while I was passing by
 And now I beg to see you **d_ _ _e** just one more time
 Ooh I see you, see you, see you every **t_ _e**
 And, oh my, I, I, I like your **s_ _ _e**
 You, you make me, make me, make me wanna cry
 And now I beg to see you dance just one more time

Taken from: <https://www.youtube.com/watch?v=q0hyYWKXF0Q>

0:00 – 1:02

Додаток М

Уривок з пісні

So they say

Dance for me

Dance for me

Dance for me oh oh oh

I've never seen anybody do the things you do before

Варіанти транскрипції уривка

1. [ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: əʊ əʊ əʊ aɪv 'nevə si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]
2. [səʊ ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]
3. [səʊ ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: əʊ əʊ əʊ aɪv 'nevə si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]

Правильний варіант транскрипції уривка

3. [səʊ ðei sei da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: da:ns fə: mi: əʊ əʊ əʊ aɪv 'nevə si:n 'eni,bɒdi du: ðə θɪŋz ju: du: bi'fə:]

<https://www.youtube.com/watch?v=q0hyYWKXF0Q>

1:03 – 1:12

Додаток Н

Відтворення приспіву паралельно із співаком з опорою на текст

So they say

Dance for me

Dance for me

Dance for me oh oh oh

I've never seen anybody do the things you do before

They say

Move for me

Move for me

Move for me ay ay ay

And when you're done, I'll make you do it all again

<https://www.youtube.com/watch?v=q0hyYWKXF0Q>

1:03 – 1:22

Відтворення приспіву в режимі караоке, без співака, з опорою на текст

<https://www.youtube.com/watch?v=an0JKXnnrAY>

0:58 – 1:17

Додаток П
Анкетування щодо використання аутентичного пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови

Мета анкетування: дізнатися ставлення учнів до використання пісенно-віршованого матеріалу на уроках англійської мови перед проведенням пробного навчання.

Інструкція:

Шановні учні! Просимо вас взяти участь у анонімному анкетуванні щодо вашого ставлення до використання пісень та віршів на уроках англійської мови. Заповніть, будь ласка, наступну Google форму. Дякуємо!

1) Який вид роботи на уроці англійської мови подобається тобі більше всього? Обери тільки 1 відповідь:

- читати тексти;
- виконувати граматичні вправи;
- слухати аудіозаписи;
- писати диктанти, діалоги, короткі повідомлення;
- робити усні повідомлення;
- слухати/співати пісні, слухати/розповідати вірші.

2) Пісні/вірші на яку тематику є твоїми улюбленими? Обери тільки 1 відповідь:

- про природу;
- про погоду;
- про тварин;
- про сім'ю та друзів;
- про шкільне життя;
- про свята;
- про покупки.

3) Який спосіб використання пісень/віршів на уроці англійської мови тобі подобається більше всього? Обери тільки 1 відповідь:

- як фонетична зарядка на початку уроку;
- для відпрацювання звуків англійської мови;
- для запам'ятовування нових слів та граматичних правил;
- як хвилинка «відпочинку» в середині або наприкінці уроку.

4) Як впливає на тебе використання вчителем на уроці англ мови пісень/віршів? Обери тільки 1 відповідь:

- покращує настрій, стимулює розвиток творчих здібностей, створює дружню атмосферу на уроці, допомагає відпочити;
- відволікає від вивчення важливого матеріалу/теми, заважає зосередитись на тому, що вивчається;
- ніяк не впливає.

5) Як часто ти слухаєш англ мовні пісні на уроці іноземної мови? Обери тільки 1 відповідь:

- часто;
- час від часу;
- рідко;
- ніколи.

6) Як часто ви працюєте на уроці з англ мовними віршами? Обери тільки 1 відповідь:

- часто;
- час від часу;
- рідко;
- ніколи.

Додаток Р

Завдання для проведення зрізу знань з виявлення наявного рівня розвитку англомовних рецептивних (Task 1) і репродуктивно-продуктивних (Task 2) фонетичних навичок учнів

Task 1. Listen to the English song "Last Christmas" by George Michael twice. While listening underline in the text of this song the words with sounds "t", "d":

Last Christmas I gave you my heart
But the very next day you gave it away
This year, to save me from tears
I'll give it to someone special
Last Christmas I gave you my heart
But the very next day you gave it away
This year, to save me from tears
I'll give it to someone special
Once bitten and twice shy
I keep my distance, but you still catch my eye
Tell me baby, do you recognize me?
Well, it's been a year, it doesn't surprise me
Happy Christmas, I wrapped it up and sent it
With a note saying "I love you", I meant it
Now I know what a fool I've been
But if you kissed me now, I know you'd fool me again
Last Christmas I gave you my heart
But the very next day you gave it away
This year, to save me from tears
I'll give it to someone special
Last Christmas I gave you my heart
But the very next day you gave it away
This year, to save me from tears
I'll give it to someone special

Ooh

Oh, oh, baby

A crowded room, friends with tired eyes

I'm hiding from you and your soul of ice

My God, I thought you were someone to rely on

Me? I guess I was a shoulder to cry on

A face on a lover with a fire in his heart

A man under cover, but you tore me apart

Oh, oh now I've found a real love

You'll never fool me again

Last Christmas I gave you my heart

But the very next day you gave it away

This year, to save me from tears

I'll give it to someone special, special

Last Christmas I gave you my heart

But the very next day you gave it away

This year, to save me from tears

I'll give it to someone special, special

A face on a lover with a fire in his heart (I gave you mine)

A man under cover but you tore him apart

Maybe next year I'll give it to someone

I'll give it to someone special

So long

Task 2. Listen to the poem twice and repeat it:

Doctor Foster went to Gloucester

In a shower of rain.

He stepped in a puddle

Right up to its middle

And never went there again.

Додаток С

Таблиця 1

результатів перевірки рівня розвиненості рецептивної та репродуктивно-продуктивної фонетичної навички до та після пробного навчання

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
ПІБ учнів у порядкових номерах	Зріз знань до пробного навчання		Разом помилко	Зріз знань після пробного навчання		Разом помилко
	<i>Кількість помилко у Завданні 1/ рівень розвитку навички</i>	<i>Кількість помилко у Завданні 2/ рівень розвитку навички</i>		<i>Кількість помилко у Завданні 1/ рівень розвитку навички</i>	<i>Кількість помилко у Завданні 2/ рівень розвитку навички</i>	
Учень 1	1/ високий	1/ високий	2	0/ високий	0/ високий	0
Учень 2	2/середній	2/середній	4	1/ високий	2/середній	3
Учень 3	5/низький	5/низький	10	4/низький	4/низький	8
Учень 4	3/середній	4/низький	7	2/середній	3/середній	5
Учень 5	1/ високий	2/середній	3	0/ високий	1/ високий	1
Учень 6	1/ високий	1/ високий	2	0/ високий	0/ високий	0
Учень 7	4/низький	5/низький	9	3/середній	4/низький	7
Учень 8	3/середній	4/низький	7	2/середній	2/середній	4
Учень 9	4/низький	4/низький	8	2/середній	4/низький	6
Учень 10	5/низький	4/низький	9	2/середній	4/низький	6